J. P. Jacobsen

Mogens

og andre noveller

Bibliotek 1800

J. P. Jacobsen

Mogens og andre noveller

eBibliotek 1800

2024

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af J. P. Jacobsen: *Mogens og andre noveller* er baseret på en udgave fra Gyldendalske Boghandels Forlag (F. Hegel og Søn), København 1899. Den originale tekst udkom i 1882 (Faust-fragmentet dog først i 1885) og er public domain over hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en over 100 år gammel tekst. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal derfor, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of J. P. Jacobsen: *Mogens og andre noveller* is based upon an edition published by Gyldendalske Boghandels Forlag (F. Hegel og Søn), København 1899. The original text from 1882/1885 are public domain worldwide.

This edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike

4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on a more than a hundred year old original. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

Mogens (1872)

Sommer var det; midt på dagen; i et hjørne af hegnet. Lige for stod der et gammelt egetræ, om hvis stamme man gerne kunne sige, at den vred sig i fortvivlelse over den mangel på harmoni, der var mellem dens ganske ny, gulladne løv og dens sorte og tykke, krogede grene, som mest af alting lignede grovt fortegnede gammelgotiske arabesker. Bag ved egen var der frodig krat af hassel, med mørkt, glansløst løv, som var så tæt, at man hverken så stammer eller grene. Op over hasselkrattet steg to ranke, glade ahorntræer med lystigt takkede blade, røde stilke og langt dingeldangel af grønne frugtklaser. Bag ahornene blev det skov – en grøn, jævnt afrundet skråning, hvor fugle kom ud og gik ind som ellefolk af en græshøj.

Alt dette kunne man se, når man kom ad markstien der udenfor gærdet. Lå man derimod i skyggen af egen, med ryggen mod stammen, og så den anden vej – og det var der en, der gjorde – så så man først sine egne ben, så en lille plet med kort, kraftigt græs, dernæst en stor klynge mørke nælder, så tjørnehækken med de store hvide konvolvolus, stenten, lidt af rugmarken udenfor, endelig justitsrådens flagstang der borte på højen, og så himlen.

Det var trykkende hedt, luften flimrede af varme, og så var det så stille; bladene hang og sov på træerne, der var ikke andet, der rørte sig, end mariehønsene derhenne på nælderne og lidt vissent løv, der lå i græsset og krøllede sig sammen med små, pludselige bevægelser, som om det krympede sig under solens stråler.

Og så mennesket under egen; han lå og gispede og så vemodigt, hjælpeløst, op mod himlen. Han nynnede lidt og opgav det, fløjtede, opgav så også det, vendte sig, vendte sig om igen og lod sine øjne se på et gammelt muldvarpeskud, der var blevet ganske lysegråt af tørke. Pludselig kom der en lille rund, mørk plet på det lysegrå muld, en til, tre, fire, mange, flere endnu, hele tuen var ganske mørkegrå. Luften var lutter lange, mørke streger, bladene nikkede og svajede, og der kom en susen, der gik over til syden: det øste vande ned.

Alting glimtede, gnistrede, spruttede. Blade, grene, stammer, alting glinsede af væde; hver lille dråbe, der faldt på jord, på græs, på stenten, på hvad som helst, splintredes og stænkedes bort i tusind fine perler. Små dråber hang lidt hist og blev til store dråber, dryppede ned her, samledes med andre dråber, blev små strømme, blev borte i små furer, løb ind i store huller og ud af små, sejlede bort med støv, med splinter og løvstumper, satte dem på grund, gjorde dem flot, snurrede dem rundt og satte dem på grund igen. Blade, der ikke havde været sammen, siden de lå i knop, samledes af væde; mos, der var blevet til ingenting af tørke, bruste op og blev blødt, kruset, grønt og saftigt, og gråt lav, der næsten var blevet til snus, bredte sig i sirlige flige, struttende som brokade og med glans som silke. Konvolvulusserne lod deres hvide kroner fylde til randen, klinkede med hinanden og hældte vandet i hovedet på nælderne. De tykke, sorte skovsnegle mavede sig velvilligt frem og så anerkendende op imod himlen. Og mennesket? Mennesket stod med bart hoved midt ude i regnvejret og lod dråberne suse ned i hår og bryn, øjne, næse, mund, knipsede med fingrene ad regnen, løftede engang imellem lidt på

benene, som om han ville til at danse, rystede nu og da hovedet, når der blev for meget vand i håret, og sang af fuld hals, uden at ane, hvad det var, han sang, så travlt havde han med regnen:

Havde jeg, o havde jeg en dattersøn, o ja!
Og en kiste med mange, mange penge,
så havde jeg vel også havt en datter, o ja!
Og hus og hjem og marker og enge.

"Havde jeg, o havde jeg en datterlil, o ja!
Og hus og hjem og marker og enge,
så havde jeg vel også havt en kærrest, o ja!
Med kister med mange, mange penge."

Der stod nu han og sang, men henne mellem de mørke hasselbuske stak der et lille pigehoved frem. En lang flig af et rødt silkesjal havde viklet sig fast i en gren, der sprang noget længere frem end de andre, og engang imellem kom der en lille hånd og rykkede i fligen, men det førte ikke til andet end en lille skylregn fra grenen og dens naboer. Resten af sjalet lå stramt hen over det lille pigehoved og skjulte det halve af panden, skyggede over øjnene, drejede så pludseligt af og tabte sig mellem bladene, men dukkede atter op i en stor roset af folder under hagen. Det lille pigeansigt så meget forbavset ud, men det ville snart til at le; smilet var allerede i øjnene. Med et gjorde han, der stod og sang i regnvejret, et par skridt til siden, så den røde flig, ansigtet, de store brune øjne, den lille, forbavsede, åbne mund; øjeblikkelig blev hans stilling forlegen, han så forbavset ned ad sig selv; men i samme nu lød der et lille skrig, den fremspringende gren svajede voldsomt, den røde flig blev borte i et blink, pigeansigtet borte, og det raslede og raslede,

fjernere og fjernere inde bag hasselbuskene. Så løb han. Han vidste ikke hvorfor, han tænkte slet ikke, regnvejrslystigheden kom op i ham igen, og han løb efter det lille pigeansigt. Det faldt ham ikke ind, at det var en person, han løb efter, det var *kun* det lille pigeansigt. Han løb, det raslede til højre, det raslede til venstre, det raslede for, det raslede bag, han raslede, hun raslede, og al den lyd og selve løbet gjorde ham ivrig, og han råbte: "Kuk engang, ihvor du er!" Ingen kukkede. Ved at høre sig råbe blev han ligesom lidt beklemt, men løb stadigt; så kom der en tanke, men kun en, og han mumlede, mens han blev ved at løbe: "Hvad skal du sige til hende? Hvad skal du sige til hende?" Han kom hen mod en stor busk; *der* havde hun skjult sig, han så en flig af hendes kjole. "Hvad skal du sige til hende? hvad skal du sige til hende?" blev han ved at mumle, alt mens han løb. Han kom hen til busken, drejede hurtigt af, løb videre, mumlende det samme, kom ud på en bred gang, løb lidt henad den, standsede pludseligt og brast i latter, gik stille smilende et lille stykke videre og lo så af alle kræfter, og således blev han ved hele hegnet igennem.

Så var det en smuk efterårsdag, løvfaldet var i fuld gang, og vejen ned til søen var helt dækket af elmens og ahornens citrongule blade, og hist og her var der også pletter af mørkere løv. Det var så behageligt, så renligt at gå på dette tigerskindstæppe og se på, hvorledes bladene sneede ned, og birken så endnu finere og lettere ud med så lidt på grenene, og rønnen tog sig så prægtig ud med de tunge røde bærklaser. Og himlen var så blå, så blå, og skoven syntes meget større, man kunne se så langt ind mellem stammerne. Så var der også det,

at det snart var forbi altsammen. Skov, mark, himmel, fri luft og det hele, snart skulle det vige for lampernes, gulvtæppernes og hyacinthernes tid. Derfor gik justitsråden fra Kap Trafalgar og hans datter nedad søen til, mens vognen blev holdende hos sognefogdens.

Justitsråden var en ven af naturen, naturen var ganske særdeles, naturen var en af tilværelsens skønneste sirater. Justitsråden protegerede naturen, han forsvarede den mod det kunstige; haver var ikke andet end fordærvet natur, men haver med stil i det var vanvittig natur; der var ingen stil i naturen, Vorherre havde viseligen gjort naturen naturlig, ikke andet end naturlig. Naturen var det ubundne, det ufordærvede; men ved syndefaldet var civilisationen kommet over menneskene; nu var civilisationen blevet til en fornødenhed, men det var bedre, om den ikke havde været det; naturtilstanden var noget ganske andet, ganske noget andet. Justitsråden skulle ikke have noget imod at ernære sig af at gå omkring i lammeskindspels og skyde harer og snepper og brokfugle og ryper og dyrekøller og vildsvin. Nej, naturtilstanden var nu engang en perle, formelig en perle.

Justitsråden og hans datter gik ned mod søen. Den havde allerede længe blinket frem mellem grenene, men nu kom den helt tilsyne, da de drejede om hjørnet, hvor den store poppel står. Der var den, med store flager af spejlklart vand, med takkede tunger af gråblåt kruset vand, med bælter, der var blanke, og bælter, der var krusede, og sollyset hvilede i det blanke og flimrede i det krusede. Den drog blikket henover sin flade, førte det langs med sine bredder ad langsomt rundede buer, ad hurtigt brudte linjer, svingede det udenom de grønne

næs, slap så blikket og blev borte inde i store bugter, men tog tanken med sig. – Sejle! var der både at få tilleje?

Nej, der var ikke, sagde en lille fyr, der havde hjemme i det hvide landsted og stod og slog smut nede ved stranden. Var der slet ingen både? Jo, det var der rigtignok; der var jo møllerens, men den kunne ikke fås; mølleren ville ikke have det, møllerens Niels havde nær fået prygl, da han lånte den ud sidst, det kunne slet ikke hjælpe at tænke på den; men der var jo herren, som boede oppe hos Nikolai Skovløbers, han havde en udmærket båd, en, der var sort foroven og rød i bunden, og den lånte han alle og enhver.

Justitsråden og hans datter gik op mod Nikolai Skovløbers. Noget borte fra huset traf de en lille pige, som hørte Nikolais til, og hende bad de løbe ind og spørge, om de kunne få herren i tale. Hun løb, som om det var ilde fat, løb både med arme og ben, indtil hun kom til døren, så satte hun det ene ben op på det høje dørtrin og bandt sit hosebånd, og styrtede så ind i huset; kom straks tilbage med to døre åbne efter sig og råbte, inden hun vel havde nået dørtrinnet igen, at herren kom øjeblikkelig, så satte hun sig ved siden af døren op imod væggen og tittede under sin ene arm op på de fremmede.

Herren kom, og viste sig at være et højt, kraftigt bygget menneske på et par og tyve år. Justitsrådens datter blev lidt forskrækket, da hun i ham genkendte mennesket, der havde sunget i regnvejret. Men han så så rar og fraværende ud; det var tydeligt, at han kom lige fra en bog, det kunne man se på udtrykket i hans øjne, på hans hår og på hans hænder, der slet ikke vidste, hvor de var.

Justitsrådens datter nejede overgivent for ham og råbte: "Kukuk" og lo.

"Kukuk?" spurgte justitsråden.

Men det var jo det lille pigeansigt! Mennesket blev ganske rød og søgte at få noget sagt, da justitsråden kom med et spørgsmål om båden. Jo den stod til tjeneste. Men hvem der skulle ro? Jo det skulle han, sagde frøkenen, hun brød sig ikke om, hvad fader sagde, det var lige meget, at det gjorde herren ulejlighed, for han var undertiden ikke bange for at gøre andre folk ulejlighed. Så gik de ned til båden og gav justitsråden forklaring på vejen. De kom i båden og var allerede et godt stykke ude, før frøkenen havde fået sig sat i lave og fik tid til at tale.

"Nå", sagde hun, "det var vist noget meget lærdt, De sad og læste, da jeg kom og kukkede Dem ud at sejle?"

"Ro, mener De? Lærdt! Det var 'Historien om ridder Peder med sølvnøglen og den skønne Magelone'."

"Af hvem er den?"

"Den er ingen af; det er det slags bøger aldrig. 'Vigoleis med Guldhjulet' er heller ikke af nogen, og 'Skytten Bryde' lige sådan."

"Jeg har aldrig hørt de titler før."

"Å, sæt Dem lidt mere til den side, ellers kan vi ikke komme til at ligge lige. Nej! det er så rimeligt, det er slet ikke fine bøger, det er nogle man køber på markederne af visekoner."

"Det var da underligt; læser De altid sådanne bøger?"

"Altid? jeg læser ikke mange bøger mellem år og dag, og jeg holder egentlig mest af det slags, hvor der er indianere i."

"Men digterværker? Oehlenschläger, Schiller og de andre?"

"Jo, jeg kender dem nok; vi havde et helt skab af dem hjemme, og frøken Holm – min moders selskabsdame – læste højt af dem efter frokost og om aftenen; men jeg kan ikke sige, jeg syntes om dem – jeg kan ikke lide vers."

"Ikke lide vers! – De sagde *havde*, lever Deres fru moder ikke?"

"Nej, og min fader heller ikke."

Dette blev sagt i en noget mut, afvisende tone, og samtalen standsede for en tid, og lod de mange små lyde, som bådens bevægelse gennem vandet frembragte, høres tydeligt. Frøkenen brød tavsheden:

"Holder De af malerier?"

"Altertavler? å, jeg ved ikke."

"Ja, eller andre billeder, landskaber for eksempel?"

"Maler man også dem? ja, det er sandt, det ved jeg jo nok."

"De gør vist nar ad mig?"

"Jeg! jo det er nok en af os!"

"Men er De da ikke student?"

"Student! hvor skulle jeg være blevet det fra! nej, jeg er ingenting."

"Ja, noget må De da være. De må da bestille noget?"

"Hvorfor det?"

"Jo, for det – det gør alle mennesker."

"Bestiller De da noget?"

"Å ja! Men De er da heller ingen dame."

"Nej, gudskelov!"

"Tak!"

Han holdt op at ro, trak årerne lidt i vejret, så hende op i ansigtet og sagde:

"Hvad mener De med det? – nej, De må ikke være vred på mig; jeg skal sige Dem noget, jeg er sådan en løjerlig en. De kan slet ikke forstå det. De tror nu, fordi jeg ser fin ud i klæder, at jeg derfor også skal være en fin mand. Min fader var en fin mand, og det er blevet mig sagt, at han kunne så uhyre meget, og det kunne han vel også, da han var amtmand. Jeg kan ingenting, for moder og jeg føjede hinanden i alt, og jeg brød mig ikke om at lære det, man lærer i skoler, og gør det da heller ikke endnu. Å, De skulle have set min moder; det var sådan en lille, lille dame, allerede da jeg var tretten år, kunne jeg bære hende ned i haven. Hun var så let; i de sidste år sad hun tit på min arm hele haven og parken rundt. Jeg ser hende med sine sorte dragter og mange brede kniplinger ..."

Han greb årerne og roede voldsomt til. Justitsråden blev lidt urolig, da han så vandet gå så højt op på bagstavnen, og mente, de måtte se at komme i land; og indad gik det.

"Sig mig," spurgte frøkenen, da den stærke roning var sagtnet lidt, "tager De tit til byen?"

"Jeg har aldrig været der."

"Aldrig været der! og De bor her kun tre mil derfra."

"Jeg bor ikke her altid, jeg bor alle mulige steder, siden min mor døde, men til vinter tager jeg til byen for at lære at regne."

"Matematik?"

"Nej, trælast," sagde han og lo, "ja, det forstår De ikke; jo jeg skal sige Dem, når jeg bliver myndig, vil jeg købe en slup og sejle på Norge, og så må jeg kunne regne for told og klarerings skyld."

"Har De virkelig lyst til det?"

"Å, der er prægtigt på søen, der er sådant et liv i at sejle – så, der har vi broen!"

Han lagde til; justitsråden og hans datter steg i land, efter at have taget det løfte af ham, at han ville se hen til dem på Kap Trafalgar. Så gik de op til sognefogdens, men han roede ud over søen. Oppe ved poplen kunne de endnu høre åretagene.

"Hør, Kamilla!" sagde justitsråden, der havde været ude at lukke yderdøren af, "sig mig", sagde han, idet han slukkede sin håndlampe med kammen af nøglen, "hed den rose, de havde hos Karlsens, Pompadour eller Maintenon?"

"Cendrillon," svarede datteren.

"Det er rigtig, det hed den også – nå – vi må vel se at komme til ro; god nat, min pige; god nat og sov vel."

Da Kamilla var kommet op på sit værelse, rullede hun gardinet op, støttede sin pande mod den kolde rude og nynnede Elisabeths sang af Elverhøj. Ved solnedgang var det begyndt at lufte lidt op, og enkelte hvide småskyer jog, belyste af Månen, henimod Kamilla. Hun stod længe og så på dem, fulgte dem langt borte fra og nynnede højere og højere, jo nærmere de kom, tav et par sekunder, når de blev borte over hende, søgte nye og fulgte så dem. Med et lille suk rullede hun gardinet ned igen. Hun gik hen til toiletbordet og støttede albuerne på det, lænede sit hoved mod de foldede hænder og så ind i spejlet på sit billede uden egentlig at se det.

Hun tænkte på en høj ung mand, der gik med en syg, lille, sortklædt dame i sine arme, hun tænkte på en høj, ung mand, der styrede et lille fartøj ind imellem klipper og skær i en forrygende storm. Hun hørte en hel samtale om igen. Hun

rødmede: Eugen Karlsen ville have troet, du gjorde kur til ham. Ved en lille skinsyg idé-association fortsatte hun: Klara ville aldrig blive løbet efter i regnvejr ude i en skov, ville ikke have opfordret en fremmed – ligefrem opfordret – til at sejle med sig ovenikøbet. "Dame til fingerspidserne" havde Karlsen sagt om Klara, det var en reprimande til dig, lille Kamilla-bondepige. Så klædte hun sig af med affekteret langsomhed, gik i seng, tog en lille elegant bog fra etagéren ved sengen, slog op på den første side og læste et lille skrevet digt igennem med en træt, bitter mine, lod bogen falde på gulvet og brast i gråd; så tog hun sagtmodig bogen op igen, lagde den på sin plads og slukkede lyset; lå så lidt og så trøstesløs på det månebelyste rullegardin, og sov endelig ind.

Ikke mange dage efter begav "regnvejrsmanden" sig på vejen til Kap Trafalgar. Han mødte en bondemand, der kørte med et læs rughalm, og fik lov til at sidde op. Så lagde han sig på ryggen i halmen og så op på den skyløse himmel. Den første halvmilsvej lå han og lod sine tanker gå og komme som de ville, de var forøvrigt ikke meget forskellige, de fleste kom og spurgte om, hvordan et menneske kunne være så vidunderlig smukt, og gik og forundrede sig over, at det kunne være en underholdende beskæftigelse for flere dage at genkalde sig et ansigts træk, miner og farveskiftninger, et hoveds og et par hænders små bevægelser, og en stemmes forskellige tonefald. Men så pegede bonden med pisken efter et skifertag en fjerdingvej borte og sagde, at det var justitsrådens, og så kom den gode Mogens op af halmen og stirrede ængstelig efter taget, fik en underlig følelse af beklemthed, forsøgte på at forestille sig, at der var ingen hjemme, men blev hårdnakket trukket ind i den

forestilling, at der var stort selskab, og kunne ikke komme ud af den igen, uagtet han talte, hvor mange køer "Landlyst" havde på græs og hvor mange grusdynger han kunne se langs med vejen. Omsider holdt bonden stille der, hvor en lille vej løb ned til landstedet, og Mogens lod sig glide nedad læsset og gav sig til at børste halmstumperne af sig, mens læsset knasede langsomt afsted henover vejens grus. Han nærmede sig havelågen fod for fod, så et rødt sjal blive borte bag balkonvinduerne, en lille forladt hvid sykurv på balkonranden og ryggen af en gyngende, tom gyngestol. Han trådte ind i haven, stadig med blikket fæstet på balkonen, hørte justitsråden sige goddag, vendte hovedet efter lyden, og så ham stå og nikke med favnen fuld af tomme urtepotter. Så sagde de et og andet, og så kom justitsråden ind på at udvikle, hvorledes man nok på en vis måde kunne sige, at den gamle kasteforskel mellem træsorterne var blevet ophævet ved podningen, men at denne forøvrigt var ham meget imod. Så kom Kamilla langsomt henimod dem med et stikkende blåt sjal om sig. Hun havde armene viklet ind i sjalet og hilste med en lille hovedbevægelse og et mat velkommen. Justitsråden gik med sine urtepotter; Kamilla stod og så over skulderen op mod balkonen, Mogens så på hende. Hvordan han havde haft det siden forleden. Jo, han havde hverken fejlet det ene eller det andet. Roet meget? Å ja, som han plejede, måske ikke slet såmeget. Hun drejede hovedet om mod ham, så koldt på ham, holdt hovedet lidt til siden og spurgte med halvtlukkede øjne og et mat smil, om det da var den skønne Magelone, der havde lagt beslag på ham. Han vidste ikke, hvad hun mente, men han troede det næsten. Så stod de nogen tid og sagde ingenting. Kamilla gik et par skridt

henimod et hjørne, hvor der stod en bænk og en havestol, hun satte sig på bænken og bad ham, da hun havde sat sig, idet hun så på stolen, om at tage plads, han måtte jo være træt efter den lange, lange tur. Han satte sig på stolen.

Troede han der blev noget af den påtænkte forbindelse? Det var ham måske ligegyldigt? Naturligvis brød han sig ikke om kongehuset? Han hadede selvfølgelig aristokratiet? Der var kun få unge herrer, der ikke troede, at demokratiet var Gud ved hvad. Han var sagtens af dem, der ikke tiltroede kongehusets familieforbindelser nogensomhelst politisk betydning? Måske han dog tog fejl. Man havde dog set … Hun standsede pludselig forundret over, at Mogens, der i begyndelsen havde været lidt forskrækket over alt det meget, nu så helt fornøjet ud. Han skulle da ikke sidde og more sig over hende? hun blev ganske rød.

"Interesserer De Dem meget for politik?" spurgte hun ængsteligt.

"Ikke det mindste."

"Men, hvorfor lader De mig så sidde og politisere en verdens tid?"

"Å, De siger det så smukt altsammen, det er ligemeget, hvad De så taler om."

"Det er virkelig ingen kompliment."

"Jo, *det* er det," forsikrede han ivrigt, da han syntes, hun så helt fornærmet ud.

Kamilla brast i latter, sprang op og løb sin fader imøde, tog ham under armen og fulgte så med ham hen til den forbavsede Mogens.

Da middagen var overstået og de havde drukket kaffe oppe på balkonen, foreslog justitsråden en spadseretur. De gik da alle tre ad den lille vej, over hovedlandevejen og ad en smal sti, hvor der var rugstubber på begge sider, over stenten ind i hegnet. Der stod egen og alt det andet, der var endog konvolvulus i tjørnehækken endnu. Kamilla bad Mogens tage nogle af dem til hende. Han rev dem af allesammen og kom tilbage med hele hånden fuld.

"Tak, jeg skal ikke have såmange," sagde hun, tog nogle få og lod resten falde på jorden.

"Så ville jeg ønske, jeg havde ladet dem sidde," sagde Mogens alvorligt.

Kamilla bukkede sig ned og begyndte at samle dem op igen. Hun havde ventet, at han ville have hjulpet hende, og så forbavset op efter ham, men han stod ganske rolig og så ned på hende. Ja, hun var nu engang begyndt på det, så hun måtte blive ved, og samlede blev de; men så talte hun rigtignok heller ikke til Mogens en lang, lang tid, ja så ikke engang til den side, han var. Men de må være blevet forligt, for da de på hjemvejen kom til egen igen, gik Kamilla hen under den og så op i dens krone, trippede fra den ene side til den anden og slog ud med hænderne og sang, og Mogens måtte gå hen i hasselbuskene og se, hvorledes han havde taget sig ud. Med ét løb Kamilla henimod ham, men Mogens faldt ud af rollen og glemte både at skrige og løbe, og så erklærede Kamilla leende, at hun var meget misfornøjet med sig selv og at hun ikke havde tiltroet sig den dristighed at blive stående, når sådan et forfærdeligt menneske, og så pegede hun på sig selv, kom stormende imod hende. Men Mogens erklærede, at han var meget godt fornøjet med sig.

Da han mod solnedgang skulle hjem, fulgte justitsråden og Kamilla ham på vej. Og da de gik hjemad, sagde hun til sin fader, at de vist burde bede det ensomme menneske ret tit i den månedstid, der endnu kunne være tale om at blive på landet, for han kendte jo slet ingen mennesker herude, og justitsråden sagde ja, og smilede over at blive antaget for så godtroende, men Kamilla gik og så blidt alvorlig ud for ikke at komme til at tvivle på, at hun jo var medlidenheden i egen skære person.

Det blev nu virkelig så mildt efterårsvejr, at justitsrådens blev på Kap Trafalgar en hel måned endnu, og medlidenheden førte til, at Mogens kom der to gange i den første uge og omtrent hver dag i den tredje.

Det var en af det gode vejrs sidste dage, det havde regnet tidligt om morgenen og været overtrukkent til langt hen på formiddagen, men nu var solen kommet frem, og den skinnede så stærkt og varmt, at de våde havegange, græsplænerne og træernes grene stod i en fin let damp. Justitsråden gik og skar asters af, Mogens og Kamilla var henne i et hjørne af haven for at plukke nogle sene vinteræbler ned. Han stod oppe på et bord med en kurv på armen, hun stod på en stol og holdt i fligene af et stort hvidt forklæde.

"Nå, hvad blev det så til?" råbte hun utålmodigt til Mogens, der havde brudt af i det eventyr, han fortalte, for at få fat i et æble, der hang højt oppe.

"Jo," fortsatte han, "så begyndte bonden da at løbe tre gange rundt om sig selv og synge: 'til Babylon! til Babylon! med en jernring gennem mit hoved'. Så fløj han og hans kviekalv, hans oldemoer og hans sorte hane; de fløj over have, så brede som Arup Vejle, over bjerge, så høje som Jannerup Kirke, henover

Himmerland og gennem det holstenske lige til verdens ende. Der sad trolden og spiste davre; han var lige færdig, da de kom.

'Du skulle være lidt gudfrygtig, fa'erlil,' sagde bonden, 'ellers kunne det være, du kom Himmerig forbi.'

Ja han ville gerne være gudfrygtig.

'Så må du læse fra bords,' sagde bonden ... Nej jeg vil ikke fortælle mere," sagde Mogens utålmodigt.

"Nå, ja så lad være," sagde Kamilla og så forbavset op på ham.

"Jeg kan ligeså gerne sige det straks," vedblev Mogens, "jeg vil spørge Dem om noget, men De må ikke le ad mig."

Kamilla hoppede ned af stolen.

"Sig mig! – nej jeg vil selv sige noget, – her er bordet og der er gærdet, vil De ikke være min kæreste, så springer jeg min vej med kurven over gærdet og bliver borte. En!"

Kamilla skottede op til ham og så smilet forsvinde fra hans ansigt.

"To!"

Han var ganske bleg af bevægelse.

"Ja," hviskede hun, slap fligene af forklædet, så æblerne trillede til alle verdens kanter, og så løb hun.

Men hun løb ikke fra Mogens.

"Tre," sagde hun, da han nåede hende, men han kyssede hende alligevel.

Justitsråden blev forstyrret i sine asters, men amtmandens søn var en altfor mageløs blanding af natur og civilisation, til at justitsråden skulle ville gøre vanskeligheder.

Det var sidst på vinteren; det store, tykke snelag, der skyldtes en hel uges idelige fygen, var raskt i færd med at smelte bort.

Luften var fuld af sol og af genskin fra den hvide sne, der i store, funklende dråber dryppede ned forbi vinduerne. Derinde i stuen vare alle former og farver vakte, alle linjer og omrids vare som levende: det flade bredte sig, det buede krummede sig, det skrå gled og det brudte brødes. Alle grønne toner myldrede mellem hinanden på blomsterbordet lige fra de blødeste mørkegrønne til det skarpeste gulgrønt. De brunrøde toner flød i flammer henover mahognibordets plade, og guld gnistrede og funklede fra nips, fra rammer og lister, men på gulvtæppet brødes alle farver i en lystig, lysende tummel.

Kamilla sad ved vinduet og syede, og hun og gratierne på konsollen var helt indhyllede i et rødligt lys fra de røde gardiner, og Mogens, der vandrede langsomt frem og tilbage på gulvet, gik hvert øjeblik ud og ind af skrå lysstøtter af svagtregnbuefarvet støv.

Han var i et snaksomt hjørne.

"Jo," sagde han, "det er et eget slags folk, dem I omgås; der er ikke den ting til mellem himmel og jord, de ikke er færdige med i en håndevending, dét er lavt og dét er ædelt, dét er det dummeste, der er gjort siden Verdens skabelse, og dét er det klogeste, det *der* er så grimt, så grimt, og det *der* er så kønt, så det ikke kan siges, og alt det er de allesammen enige om, det er, ligesom de havde en bestemt tabel eller sådan noget, som de regnede det ud efter, for de får allesammen det samme facit, ihvad det så er. – Hvor de ligner hinanden, de mennesker! Allesammen ved de det samme og taler de om det samme, de har allesammen de samme ord og de samme meninger."

"Du vil da ikke," indvendte Kamilla, "sige, at Karlsen og Rønholt mener det samme?"

"Ja de er nu de dejligste af dem allesammen, de hører til forskellige partier! deres grundanskuelser er så forskellige som nat og dag! nej, de er ikke, de er så enige, så det er en lyst, måske der er en lille stump, de virkelig er uenige om, måske det blot er en misforståelse, men det er Gud hjælpe mig en ren komedie at høre dem, det er ligesom de havde aftalt at gøre alt muligt for ikke at blive enige; de begynder med at råbe højt, så taler de sig straks hidsige, så siger den ene i hidsighed noget, han ikke mener, så siger den anden det stik modsatte, som han heller ikke mener, og så angriber den ene det, den anden ikke mener, og den anden det, den ene ikke mener, og så er spillet gående."

"Men hvad har de da gjort dig?"

"De ærgrer mig, disse karle, når man ser dem i ansigtet, er det ligesom man fik brev på, at der for eftertiden ikke skal ske noget mærkeligt i verden."

Kamilla lagde sytøjet fra sig, gik hen og tog fat i fligene af hans frakkekrave og så skælmsk spørgende op på ham.

"Jeg kan ikke fordrage den Karlsen," sagde han gnavent og slog med hovedet.

"Nå! og så?"

"Og så er du så meget, meget sød," mumlede han komisk kælent.

"Og så?"

"Og så," brusede han op, "så ser han på dig og hører på dig og taler med dig på en måde, jeg ikke kan lide; han skal lade være, skal han, for du er *min* og ikke *hans*. Ikke sandt! Du er *ikke* hans, slet ikke hans. Du *er* min, du har forskrevet dig til mig, som

doktoren til Fanden, du er min med sjæl og krop, med hud og hår, lige lukt ind i al evighed."

Hun nikkede lidt ængsteligt op imod ham, så trofast op på ham, fik tårer i øjnene og gemte sig så ind til ham, og han slog armene om hende, bøjede sig ned over hende og kyssede hende på panden.

Samme dags aften fulgte Mogens justitsråden til posten, der var nemlig kommet en pludselig ordre til justitsråden om en embedsrejse, han skulle foretage. Næste dags morgen skulle Kamilla derfor tage ud til sin tante og blive dér, til han kom igen.

Da Mogens havde fået sin tilkommende svigerfader afsted, gik han hjemad og tænkte på, at han ikke skulle se Kamilla i flere dage. Han drejede ned ad den gade, hvor hun boede. Den var lang og smal og kun lidet befærdet. En vogn rumlede bort i den fjerneste del af den; den vej var der også lyd af fodtrin, der tabte sig. Nu hørte han kun en hund gø inde i bygningen bagved sig. Han så opad huset, hvor Kamilla boede: der var som sædvanlig mørkt i den nederste etage, og de hvidtede ruder fik kun lidt uroligt liv ved det flagrende skær fra lygten på nabohuset. I anden etage stod vinduerne åbne, og i et af dem stak der en hel tylvt brædder frem over karmen. Hos Kamilla var der mørkt, ovenover var der mørkt, kun i det ene kvistvindue var der et hvidgyldent skær fra månen. Ovenover huset var skyerne i vild flugt. I bygningerne på begge sider var ruderne oplyste.

Det mørke hus gjorde Mogens sørgmodig, det stod der så forladt og trøstesløst; de åbne vinduer klirrede med deres kroge, vandet løb monotont trommende ned i tagrenden, nu og

da faldt der et sted, han ikke kunne se, en smule vand med en hul, blød lyd, og luften susede tungt gennem gaden. Det mørke, mørke hus! Mogens fik tårer i øjnene, det trykkede ham for brystet, og der kom en underlig dunkel forestilling om, at han havde noget at bebrejde sig overfor Kamilla. Så kom han til at tænke på sin moder og fik længsel efter at lægge sit hoved i hendes skød og græde ud.

Således stod han længe, med hånden trykket mod brystet, indtil en vogn kom kørende i skarpt trav gennem gaden, så gik han efter den og hjem. Han måtte længe stå og ruske i gadedøren, før den gik op, så løb han nynnende opad sine trapper, og da han var kommet ind, kastede han sig på sofaen med en af Smollets romaner i hånden og læste og lo til over midnat.

Endelig blev det for koldt i værelset, han sprang op og gik trampende frem og tilbage for at få kulden bort. Han standsede ved vinduet: Himlen var på den ene kant så lys, at de snedækte tage smeltede sammen med den; på den anden kant drev der nogle lange skyer, og under dem havde luften et underlig rødligt skær, et usikkert bølgende skær, en rød rygende tåge; han rev vinduet op, der var ildløs henad justitsrådens til. Nedad trappen, henad gaden, så hurtigt han kunne; nedad en tværgade, gennem en sidegade, og så ligefrem; endnu kunne han intet se, men da han drejede omkring hjørnet, så han det brandrøde skær. En snes mennesker klamprede enkeltvis nedad gaden. Idet de løb forbi hinanden, spurgte de, hvor ilden var. Der blev svaret: Raffinaderiet. Mogens blev ved at løbe ligeså hurtig som før, men langt lettere om hjertet. Endnu et par gader, der blev flere og flere folk, og de talte om sæbefabrikken.

Den lå ligeoverfor justitsrådens. Mogens løb som rasende. Der var kun en skrå tværgade tilbage, den var aldeles fyldt med folk, rolige, velklædte mandfolk, pjaltede, gamle koner, der stod og talte i en langsom klynkende tone, råbende læredrenge, udmajede piger, der hviskede til hinanden, sjovere, der stod støt og sagde vittigheder, forbavsede drukkenbolte og drukkenbolte, der skændtes, hjælpeløse politibetjente og drosker, der hverken kunne komme frem eller tilbage. Mogens vred sig gennem hoben. Nu var han ved hjørnet; gnisterne dalede langsomt ned over ham. Opad gaden; det føg med gnister, ruderne glødede på begge sider, fabrikken brændte, justitsrådens brændte, og nabohuset brændte også. Alting var røg, ild og forvirring, råben, banden, tagsten, der raslede ned, øksehug, træ, der splintredes, ruder, der klirrede, stråler, der hvislede, spruttede og plaskede, og mellem alt dette pumpeslagenes regelmæssige, dumpe hulken. Møbler, sengeklæder, sorte hjelme, stiger, blanke knapper, oplyste ansigter, hjul, reb, sejldug, underlige instrumenter; Mogens styrtede mellem det, over det, under det altsammen, fremad mod huset.

Facaden var stærkt oplyst af flammerne fra den brændende fabrik, røgen piblede frem mellem tagstenene og væltede ud af første sals åbne vinduer; derinde buldrede og knitrede ilden; der kom en langsomt bragende lyd, der gik over til rullen og knækken og endte med et dumpt drøn; røg, gnister og flammer pintes voldsomt ud af alle husets åbninger, og så begyndte luerne at spille og smælde med dobbelt styrke og dobbelt klarhed. Det var den midterste del af førstesals-loftet, der faldt. Mogens greb med begge hænder fast i en stor brandstige, der

støttede op mod den del af fabrikken, der endnu ikke stod i flammer. Et øjeblik holdt den sig lodret, men så faldt den fra ham over på justitsrådens hus og stødte en karm ind oppe på anden sal. Mogens sprang op ad stigen og ind gennem åbningen. Det første øjeblik måtte han lukke øjnene for den skarpe trærøg; og den tunge, kvælende em, der steg op fra det forkullede tømmer, som vandstrålerne havde nået, tog vejret fra ham. Han var i spisestuen. Væggen ind til dagligstuen var næsten helt falden. Dagligstuen var et stort glødende dyb, luerne nede fra grunden af huset slog engang imellem næsten op mod loftet, de få fjæl, der var blevet hængende, da gulvet faldt, brændte med klare, hvidgule flammer, skygger og flammeskær bølgede over væggene, tapetet rullede sig hist og her sammen, fængede og fløj i brændende flager ned i dybet, og opad løse lister og skilderiernes rammer slikkede vævre gule flammer. Mogens krøb over brokker og brudstykker af den indstyrtede væg hen til randen af dybet, dernedefra bølgede kolde og hede luftstrømme skiftevis mod hans ansigt; ovre på den anden side var såmeget af væggen faldet, at han kunne se ind i Kamillas værelse, mens det stykke, der gemte for justitsrådens kontor, endnu stod. Det blev hedere og hedere, huden i ansigtet strammede, og han mærkede, at hans hår krøllede sig. Noget tungt strøg over hans skulder og blev liggende over ryggen og trykkede ham ned mod jorden, det var vekselbjælken, der langsomt var gledet ned fra sin plads. Han kunne ikke røre sig, hans åndedræt blev tungere og tungere, og hans tindinger bankede voldsomt; til venstre for ham plaskede en vandstråle mod spisestuemuren, og han gik op i det ene ønske, at de kolde, kolde dråber, der spredtes til alle sider,

måtte stænke hen på ham. Da hørte han det stønne ovre på dybets anden side, og han så noget hvidt bevæge sig på gulvet i Kamillas værelse. Det var hende. Hun lå på sine knæ og holdt, idet hun vuggede sig i hofterne, en hånd på hver side af hovedet. Hun rejste sig langsomt og kom hen til randen af dybet. Hun stod stivt oprejst, armene hang slapt ned og hovedet ligesom vaklede på halsen; ganske, ganske langsomt sank hendes overkrop forover, hendes lange dejlige hår fejede mod gulvet, et kort, stærkt blus, og det var borte, i næste nu styrtede hun ned i flammerne.

Mogens udstødte en klagende lyd, kort, dyb og stærk, som et vildt dyrs brøl, og gjorde i det samme en voldsom bevægelse som for at komme bort fra dybet; han kunne ikke for bjælken; hans hænder famlede over murbrokkerne, så ligesom stivnede de i et voldsomt greb om dem, og så begyndte han i regelmæssig takt at hugge panden mod gruset og stønnede: Herre *Gud*, Herre *Gud*, Herre *Gud!*

Således lå han. Efter nogen tids forløb mærkede han, at der var noget, der stod og tog på ham; det var en brandsvend, der havde kastet bjælken til side og nu ville bære ham ud af huset; Mogens mærkede med en stærk følelse af uhygge, at han blev løftet op og ført afsted. Svenden bar ham hen til åbningen; da fik Mogens en klar fornemmelse af, at der var blevet gjort ham fortræd, og at svenden, der bar ham, ville ham tillivs, han rev sig løs fra hans arme, greb en lægte, der lå på gulvet, hug svenden med den i hovedet, så han tumlede tilbage, kom ud af åbningen og løb oprejst nedad stigen, holdende lægten over sit hoved. Gennem tumlen, røgen, menneskehoben, gennem tomme gader, over øde pladser, ud på marken. Dyb sne

allevegne, lidt borte en sort plet, det var en grusdynge, der ragede op over snelaget, han huggede efter den med lægten, huggede igen og igen, blev ved at hugge efter den, ville hugge den ihjel, så den blev rent borte, ville også løbe langt bort, løb så rundt om den og huggede efter den som rasende, den ville ikke, ville ikke blive borte, han slyngede lægten langt bort og kastede sig over den sorte dynge for at gøre det af med den, han fik hænderne fulde af småsten, det var grus, det var en sort grusdynge: hvorfor lå han ude på marken og rev i en sort grusdynge? – Han lugtede røgen, flammerne blinkede om ham, han så Kamilla synke ned i dem, han skreg og styrtede afsted over marken. Han kunne ikke blive fri for synet af flammerne, han holdt sig for øjnene: Flammer, flammer! kastede sig på jorden og trykkede ansigtet ned i sneen: Flammer! sprang op, løb tilbage, løb frem, drejede af: Flammer overalt; afsted stod det henover sneen forbi huse, forbi træer, forbi et forfærdet ansigt, der stirrede ud gennem en rude, udenom stakke og gennem gårde, hvor hunde tudede op og sled i deres lænker. Han løb omkring en forhus-længe og stod pludseligt foran et stærkt og uroligt oplyst vindue, det lys gjorde ham godt, flammerne veg for det; han gik hen til vinduet og så ind, det var et bryggers, en pige stod ved gruen og rørte i kedlen; lyset, hun holdt i hånden, skinnede lidt rødligt i den stærke em, en anden pige sad og nebbrede fjerkræ, og en tredje sved det over en storflammet ild af langhalm; flammerne blev mindre, så kom der ny halm til, og de blussede op igen, så blev de atter mindre, mindre endnu, gik ud. Mogens stødte vredt en rude ud med albuen og gik langsomt bort, pigerne skreg derinde. Så løb han til igen, løb længe i en stille klynken. Der kom spredte glimt af

erindringer fra den gode tid, og det blev dobbelt mørkt, når de var forbi, han kunne ikke udholde at tænke på, hvad der var sket, det måtte ikke være sket, han kastede sig på knæ og vred sine hænder mod himlen, idet han tiggede om at få det skete gjort tilbage igen. Længe slæbte han sig afsted på knæene og holdt øjnene vedholdende fæstede på himlen, som om han frygtede, at den ville smutte bort, for at undgå hans bønner, når han ikke blev ved at se på den. Så kom billederne fra den gode tid svævende, flere og flere i tågelyse rækker; også var der billeder, der skød op om ham i pludselig glans, og andre svang forbi, så ubestemt, så fjernt, at de var borte, før han vel vidste, hvad det var. Han sad stille i sneen, betaget af lys og lød, af liv og lykke, og den dunkle angst, han i begyndelsen havde haft for, at der skulle komme noget og slukke det altsammen, var forsvundet. Det var så stille om ham, så roligt i ham, billederne var borte, men lykken var der. Så stille! Der var ingen lyde; men lyde spøger. Og der kom latter og sange, og lette ord kom, og lette fjed og pumpeslagenes dumpe hulken. Jamrende løb han sin vej, løb langt og længe, kom til søen og fulgte dens bredder, indtil en trærod fik ham til at falde, og da var han så træt, at han blev liggende.

Med en blød klukkende lyd skvulpede vandet over småstenene, stødvis susede det let i de nøgne grene, enkelte krager skreg ude over søen, og morgenen kastede sit grelle, blå skær over skoven og søen, over sneen og over det blege ansigt.

Ved solopgang blev han fundet af hegnsmanden fra naboskoven og båret op til Nikolai Skovløbers, og der lå han i uger og dage mellem liv og død.

Omtrent ved den tid, Mogens blev ført op til Nikolais, var der opløb om en vogn for enden af den gade, hvor justitsråden boede. Kusken kunne ikke forstå, hvorfor politibetjenten ville forhindre ham i at udføre sit lovlige hverv, og derfor skændtes de. Det var den vogn, der skulle hente Kamilla til hendes tante.

"Nej! siden den stakkels Kamilla kom så ynkeligt af dage, har vi ikke set det ringeste til ham."

"Ja det er mærkeligt, hvad der kan være skjult i et menneske. Man anede ingenting. Så stilfærdig og forlegen, næsten kejtet. Ikke sandt, frue, De anede *ikke* det mindste?"

"Om sygdommen! Jo Gud, hvor kan De spørge! – nå De mener, – jeg forstod Dem ikke rigtigt – det skulle have været noget, der lå i blodet, noget arveligt? – ja jeg husker, der var noget med, at faderen blev ført til Aarhus. Var det ikke sådan, hr. Karlsen?"

"Nej! – jo, men det var for at blive begravet, hans første kone ligger der. Nej, jeg tænkte på, De ved, det forfærdelige eller – ja det forfærdelige liv, han har ført i disse to eller halvtredje år."

"Så, næ – næ – Nej! – det ved jeg slet ikke noget af."

"Nå – ja – næ – det er jo ikke af de ting, man gerne taler om, man vil jo ikke … nå! De forstår; hensyn til næsten. Justitsrådens familie …"

"Ja, det *har* naturligvis sin berettigelse, det, De siger, – men på den anden side – sig mig ganske oprigtigt, er der ikke i tiden en falsk, en – pietistisk bestræbelse efter at tilsløre, at tilhylle sine medmenneskers svagheder, og – jeg forstår mig naturligvis ikke på den slags ting – men tror De ikke, at sandheden eller den offentlige moral, jeg mener ikke sådan

moralitet, men – moral, tilstand, hvad De vil, at den lider derunder?"

"Ganske vist! og det glæder mig overordentlig så aldeles at være enig med Dem, og i dette tilfælde … Sagen er ligefrem den, at han har hengivet sig til ekscesser af alle mulige slags, har levet på den mest ryggesløse måde med den allerlaveste pøbel, med folk uden ære, uden samvittighed, uden stilling, religion eller nogetsomhelst, dagdrivere, gøglere, krogæster og – og i sandhedens navn: letfærdige fruentimmer."

"Og det efter at have været forlovet med Kamilla, Gud i Himlen, og efter at have ligget af hjernebetændelse i tre måneder! "

"Ja – og hvad forudsætter det ikke for tilbøjeligheder, og hvordan mon hans fortid har været, hvordan tror De?"

"Ja og Gud ved, hvordan det egentlig forholdt sig med ham i selve forlovelsestiden. Han *var* noget fordægtig. Det er nu *min* anskuelse."

"Undskyld, frue, og undskyld De også, hr. Karlsen, De har taget det hele lidt abstrakt, meget abstrakt; jeg har tilfældigvis meget konkrete beretninger fra en ven derovre i Jylland og kan fremstille sagen i sine detailler."

"Hr. Rønholt! De vil da ikke …"

"Give detailler! jo jeg vil, hr. Karlsen, med fruens tilladelse. Tak. Han har ganske vist ikke levet, som man bør leve efter en hjernebetændelse. Han har flakket markederne rundt med et par svirebrødre, og skal heller ikke have været uden berøring med gøglertrupperne og da navnlig med deres kvindelige personale. Måske det var det klogeste, om jeg løb ovenpå og

hentede min vens brev. Hvis De tillader? Skal være her på øjeblikket."

"Synes De ikke, hr. Karlsen, at Rønholt er sjældent elskværdig i dag?"

"Ja! – unægtelig, men fruen må også erindre, at han har udtømt al sin galde i en artikel i Morgenavisen. At tænke sig, at man vover at fremsætte – det er rentud oprør, foragt for loven, for – hm ..."

"De fandt brevet?"

"Jo jeg gjorde. Må jeg begynde? Lad mig se – ja: "Vor fælles ven, som vi mødte i fjor i Mønsted, og som du sagde, du kendte ovre fra København, har i de sidste måneder huseret her i egnen, han ser ganske ud som *den* gang, han er den samme blege, triste ridder af den bedrøvelige skikkelse. Han er den løjerligste blanding af forceret kådhed og stille håbløshed, er affekteret-hensynsløs og brutal overfor sig selv og andre, er stille og ordknap, og synes, skønt han ikke gør andet end svire og sværme, aldeles ikke at more sig; det bliver ved dét, jeg allerede den gang sagde, at han har den fikse idé at anse sig for personlig fornærmet af tilværelsen. Hans omgang var her navnlig en pranger, Krodegnen kaldet, fordi han altid synger og altid er på svir, og en forsoren, opløben mellemting af matros og bissekræmmer, bekendt og frygtet under navn af Peer Styrløs, desuden skøn Abelone; i den sidste tid måtte denne dog vige pladsen for et mørkt fruentimmer, der hørte til en gøglerbande, som i længere tid har lyksaliggjort os med forestillinger i kraftkunst- og linjedans. Du har set det slags fruentimmer, med skarpe, gule, tidligtældede ansigter, mennesker, der er ødelagte af brutalitet, armod og fattige laster

og til overflod altid klædte i luvslidt fløjel og smudsigt rødt. Der har du banden. Jeg forstår ikke vor vens passion, det er godt nok, at kæresten kom så ynkeligt af dage, det forklarer dog ikke sagen. Du skal dog endnu høre, hvordan han forlod os. Vi havde marked et par mil herfra; han, Styrløs, prangeren og fruentimmeret sad i et værtshustelt og svirede til langt ud på natten. Klokken tre eller så blev de endelig færdige til at tage afsted. De kom da på vognen, og det går så meget godt, men så drejer vor fælles ven af fra landevejen og kører afsted med dem over marker og heder, alt hvad hestene springe kunne. Vognen slynges fra den ene side til den anden. Det bliver omsider prangeren for broget, og han råber, at han vil af. Da han er kommet af, pisker vor fælles ven på igen og lader stå til lige mod en stor lyngbakke; så bliver fruentimmeret bange og kommer af, nu går det opad bakken og nedad den så susende vildt, at det er et mirakel at ikke vognen kom ned før hestene. På opkørselen havde Peer imidlertid listet sig af vognen, og til tak for kørselen sendte han sin store foldekniv efter kuskens hoved."

"Det stakkels menneske! Men det *er* dog stygt med det fruentimmer."

"Afskyeligt, frue, decideret afskyeligt. Mener De virkelig, hr. Rønholt, at denne fremstilling skulle stille dette menneske i et bedre lys?"

"Nej, men i et sikrere; De ved, i mørke kan man let antage ting for større, end de er."

"Kan der da tænkes noget værre?"

"Hvis ikke, er det det værste, men De ved, man skal aldrig tro det værste om folk."

"Ja, De mener egentlig, at det ikke er så slemt det hele, at der er noget rask ved det, noget i eminent forstand plebejisk, som tiltaler Deres hang til det demokratiske."

"Ser De da ikke, at han forholder sig ret aristokratisk til sine omgivelser?"

"Aristokratisk! nej, dét er dog vel paradokst. Hvis han ikke er demokrat, så ved jeg virkelig ikke, hvad han er."

"Ja der er jo forresten andre bestemmelser."

Hvide hægebær, blålige syringer, rødtjørn og strålende guldregn blomstrede og duftede udenfor huset. Vinduerne stod åbne og med nedrullede persienner. Mogens lænede sig ind over karmen, persiennen lå ham nedad ryggen. Det var velgørende for øjet efter al den sommersol på skov og vand og i luft at se ind i stuens dæmpede, bløde, rolige lys. En høj, fyldig dame stod derinde med ryggen til vinduet og satte blomster i en stor vase. Bluselivet på hendes blegrøde morgenkjole samledes højt oppe under brystet af et sort glinsende læderbælte, på gulvet bag ved hende lå en snehvid frisérkappe, hendes store, meget blonde hår hang i et højrødt natnet.

"Du er noget bleg efter sviren igår," var det første, Mogens sagde.

"Godmorgen," svarede hun, og rakte, uden at vende sig, hånden og de blomster, hun havde i den, henimod ham. Mogens tog en af blomsterne. Laura drejede hovedet halvt om imod ham, åbnede hånden lidt og lod blomsterne i små partier falde ned på gulvet. Så gav hun sig igen til at sysle med vasen.

"Syg?" spurgte Mogens.

"Træt."

"Jeg spiser ikke frokost hos dig i dag."

"Ikke!"

"Vi kan heller ikke spise middag sammen."

"Du skal fiske?"

"Nej! – Farvel!"

"Når kommer du igen?"

"Jeg kommer ikke igen."

"Hvad skal nu det sige?" spurgte hun, rettede på sin kjole, kom hen til vinduet og satte sig på stolen der.

"Jeg er ked af dig. – Det er det hele."

"Nu er du ond, hvad er der i vejen? hvad har jeg dog gjort?"

"Ingenting, men da vi hverken er gifte eller gale af kærlighed til hinanden, kan jeg ikke se, at der er noget mærkeligt i, at jeg går min vej."

"Er du jaloux?" spurgte hun ganske sagte.

"På en som dig! Vorherre bevare min forstand!"

"Men hvad skal det sige altsammen?"

"Det skal sige, at jeg er træt af din skønhed, at jeg kan din stemme og dine bevægelser udenad, og at hverken dine luner eller din dumhed eller din listighed kan more mig mere. Kan du så sige mig, hvorfor jeg skulle blive?"

Laura græd. "Mogens, Mogens, hvor kan du nænne det! O, hvad skal jeg, skal jeg, skal jeg, skal jeg gøre! Bare bliv i dag, bare i dag, Mogens, du *må* ikke gå fra mig."

"Å, det er jo løgn, Laura, du tror det ikke engang selv; det er ikke, fordi du gør så forskrækkelig ad mig, at du er bedrøvet; det er blot lidt befippelse over forandringen, du er ængstelig for en smule forstyrrelse i dine daglige vaner. Jeg kender det så godt, du er ikke den første, jeg er blevet ked af."

"O, bliv bare hos mig i dag, så skal jeg ikke plage dig om at blive såmeget som en time til."

"I er nogle hunde, I fruentimmer! I har ikke ære skabt i livet, om man så sparker jer bort, kommer I krybende tilbage igen."

"Ja, ja vi gør, men så bliv i dag – hvad – bliv!"

"Bliv, bliv! Nej!"

"O, du har aldrig elsket mig, Mogens."

"Nej!"

"Jo, du har, du elskede mig den dag, det blæste så stærkt, o, den rare dag dernede ved stranden, da vi sad i ly af båden."

"Tossede tøs!"

"Bare jeg var en ordentlig pige af fine forældre og ikke sådan en, som jeg er, så blev du nok hos mig, så nænnede du ikke at være så hård – og jeg, der elsker dig sådan!"

"Det skal du ikke."

"Nej, jeg er ligesom det støv, du træder på, mere bryder du dig ikke om mig. Ikke et godt ord, bare hårde ord; foragt, det er godt nok til mig."

"De andre er hverken bedre eller værre end du. Farvel, Laura!"

Han rakte hånden til hende, men hun holdt hænderne på ryggen og klynkede: "Nej, nej, ikke farvel! ikke farvel!"

Mogens løftede persiennen, gik et par skridt tilbage og lod den falde ned for vinduet. Laura bøjede sig hurtigt under den udover karmen og bad: "Kom hen til mig! Kom og ræk mig din hånd."

"Nej."

Da han var kommet noget bort, råbte hun klagende: "Farvel, Mogens."

Han vendte sig mod huset med en let hilsen. Så gik han videre: "og sådan en pige tror endnu på kærligheden! – nej, hun *gør* ikke."

Ude fra havet trak aftenvinden ind over landet, og marehalmen svang sine blege aks og løftede lidt på de spidse blade, sivene duvede, klitsøen mørknede af tusinde fine furer, og åkandebladene rykkede uroligt i deres stilke. Så tog lyngen til at slå med de dunkle toppe, og på sandmarkerne svajede rødknæet ledeløst omkring. Indover landet! Havrenegene dukkede, den unge kløver skælvede på stubbemarken, og hveden blev høj og lav i tunge bølger, tagene gav sig, møllen knagede, fløjene svang rundt, røgen slog ned i skorstenene, og ruderne duggede.

Det susede i glamhullerne, i herregårdens popler og peb i det forblæste krat på Bredbjerg Grønhøj. Mogens lå deroppe og så udover den mørke jord. Månen var ved at få glans, tågerne drev dernede i engen. Det var så sørgeligt det hele liv, tomt bagved, mørkt foran. Men sådan *var* livet. De, der gik og var lykkelige, de var også blinde. Han havde lært at se af ulykken, alt var uretfærdigt og løgnagtigt, den hele jord var en stor rullende løgn; troskab, venskab, barmhjertighed, løgn var det, løgn hver en stump; men det, der kaldtes kærlighed, det var dog det huleste af det hule, lyst var det, flammende lyst, ulmende lyst, osende lyst, men *lyst* og aldrig andet. Hvorfor skulle han vide dette? hvorfor havde han ikke fået lov til at blive i troen på alle disse lueforgyldte løgne? hvorfor skulle han se, og de andre være blinde? han havde ret til blindhed, han havde troet på alt, hvad der kunne tros på.

Lysene tændtes nede i byen.

Dernede var hjem på hjem. Mit hjem! mit hjem! og min barnetro på alt det dejlige i verden! – Og om de nu havde ret de andre! om verden var fuld af bankende hjerter og Himlen fuld af en kærlig Gud! Men hvorfor ved jeg da ikke *det*, hvorfor ved jeg noget andet; og jeg *ved* noget andet så skærende, bittert, sandt ...

Han rejste sig op, mark og eng lå i fuldt månelys for ham. Han gik ned mod byen ad stien langs med herregårdshaven, gik og så ind over stengærdet. Inde på en plæne i haven stod der en sølvpoppel, månelyset faldt skarpt på de skælvende blade, snart vendte de den mørke side til, snart den hvide. Han lagde albuerne på gærdet og stirrede ind på træet, det så ud, som bladene rislede ned over grenene. Han troede at kunne høre den lyd, løvet frembragte. Pludselig lød det nærved med en dejlig kvindestemme:

"Du blomst i dug!
Du blomst i dug!
Hvisk mig drømmene dine.
Er der i dem den samme luft,
Den samme sælsomme elverlandsluft,
Som i mine?
Og hvisker, sukker og klager det der
Gennem døende duft og blundende skær,
Gennem vågnende klang, gennem spirende sang:
I længsel,
I længsel jeg lever!"

Så kom stilheden igen. Mogens trak vejret dybt og lyttede spændt: ingen sang; oppe ved gården blev der gået med en dør.

Nu hørte han tydeligt lyden af sølvpoplens blade. Han bøjede hovedet mod sine arme og græd.

Den næste dag var en af dem, på hvilken eftersommeren er så rig. Dag med rask kølig vind, med mange store, hurtigt ilende skyer, med evindelig bliven mørkt og bliven lyst, alt som skyerne drev forbi solen. Mogens var gået op på kirkegården, herregårdshaven stødte op til den. Der så temmelig bart ud deroppe, græsset var nylig slået, bag et gammelt firkantet jerngitter stod der en bred, lav hyld og flagrede med sine blade, om enkelte grave var der trærammer, de fleste var ellers kun lave, firkantede tuer, nogle af dem havde blikopstillinger med indskrifter, andre trækors, hvor malingen var skallet af, andre havde vokskranse, størstedelen havde slet ingenting. Mogens gik og søgte efter et sted, hvor der var læ, men det syntes at blæse på alle sider af kirken. Han kastede sig ved diget og tog en bog op af lommen; det blev dog ikke til noget med læsningen; hver gang der gik en sky for solen, syntes han, det blev for koldt, og tænkte på at rejse sig, men så kom lyset igen og fik ham til at blive liggende. En ung pige kom langsomt gående, en mynde og en hønsehund løb legende foran hende. Hun standsede og syntes at ville sætte sig, men da hun fik øje på Mogens, fortsatte hun sin gang tværsover kirkegården ud ad lågen. Mogens rejste sig og så efter hende; hun gik dernede på landevejen, hundene legede endnu. Så gav Mogens sig til at læse indskriften på et af gravstederne, den fik ham snart til at smile. Med et kom der en skygge over graven og blev liggende. Mogens så til siden. Der stod en ung solbrændt mand, den ene hånd i sin jagttaske, i den anden hånd en bøsse.

"Den er ikke så tosset den," sagde han og nikkede mod indskriften.

"Nej," sagde Mogens og rejste sig fra den bøjede stilling.

"Sig mig," vedblev jægersmanden og så til siden, som om han søgte noget, "De har været her et par dage, og jeg har gået og undret mig over Dem, men er ikke kommet Dem på nær hold før nu; De går og driver så alene omkring, hvorfor har De ikke set op til os? og hvad i alverden forslår De tiden med? for De gør jo ikke forretninger her i egnen?"

"Nej, jeg ligger her for min fornøjelse."

"Ja det er her rigtignok meget af," udbrød den fremmede og lo, "går De ikke på jagt? Har De ikke lyst til at følge med mig? Jeg skal alligevel ned til kroen og have nogle hagl, og mens De gør Dem i stand, kan jeg gå over og skælde smeden ud. Nå! De går med?"

"Ja gerne."

"Men det er sandt – Thora! har De ikke set en pige?" han sprang op på diget, "jo der går hun, det er min kusine, jeg kan ikke præsentere Dem for hende, men kom, lad os gå efter hende, vi har væddet, nu kan De være dommer; hun skulle have været på kirkegården med hundene, og så skulle jeg gå forbi med bøsse og taske og måtte hverken kalde eller fløjte, og dersom hundene så alligevel gik med mig, så havde hun tabt, nu skal vi se."

Lidt efter nåede de damen; jægeren så lige ud, men kunne ikke bare sig for at smile, Mogens hilste, idet de gik forbi. Hundene så forbavsede efter jægeren og knurrede så småt, så så de op på damen og gøede, hun ville klappe dem, men de gik ligegyldigt fra hende og gøede efter jægeren; skridt for skridt

gik de længere og længere bort, skottede om til hende og satte så på en gang afsted efter jægeren og blev, da de nåede ham, aldeles ustyrlige med at springe op ad ham og med at pile af til alle sider og tilbage igen.

"Tabt," råbte han til hende; hun nikkede smilende, vendte sig om og gik.

Jagten varede til langt ud på eftermiddagen; Mogens og Villiam kom godt ud af det med hinanden, og Mogens måtte love at komme op på gården om aftenen; det gjorde han da også og kom der så næsten hver dag siden, men blev, alle gæstfri tilbud uagtet, boende i kroen.

Det blev en bevæget tid for Mogens. I begyndelsen vakte Thoras nærværelse alle tunge og sørgelige erindringer til live; ofte måtte han pludseligt give sig i tale med andre eller gå sin vej, for at hans bevægelse ikke helt skulle få magt over ham. Hun lignede slet ikke Kamilla, men dog hørte og så han kun Kamilla. Thora var lille, fin og spinkel, let til smil, let til tårer og let til begejstring, talte hun længere alvorligt til nogen, så var det ikke som en tilnærmelse, snarere som om hun blev borte i sig selv; fortalte eller udviklede en noget for hende, udtrykte hendes ansigt, hele hendes skikkelse den inderligste tillidsfuldhed og nu og da vel også forventning. Villiam og hans lille søster behandlede hende ikke ganske som kammerat, men dog langtfra som fremmed, onklen og tanten, karle, piger og egnens bønder, alle gjorde de kur til hende, men så forsigtigt og næsten ængsteligt; – de var overfor hende, omtrent som vandreren i skoven, der nær ved sig ser en af disse små, nydelige sangfugle, med klare, kloge øjne, med små yndige bevægelser; han er så glad ved dette lille levende væsen, vil så

gerne, det skal komme nærmere og nærmere, men tør ikke røre sig, næppe drage ånde, for at det ikke skal blive bange og borte.

Som Mogens tiere og tiere så Thora, kom erindringerne sjældnere og sjældnere, og nu begyndte han at se hende, som hun var. Det blev en tid med fred og lykke, når han var hos hende, stille længsel og stille vemod, når han ikke så hende. Senere talte han med hende om Kamilla og sit forbigangne liv, og det var næsten med forbavselse, at han så tilbage på sig selv, og undertiden blev det ham næsten uforståeligt, at det var ham, der havde tænkt, følt og gjort alt det underlige, han fortalte om.

En aften stod han og Thora oppe på en høj i haven og så på solnedgangen. Villiam og hans lille søster legede tagfat rundt om højen. Der var lette, lyse farver i tusindvis, stærke, strålende i hundredvis. Mogens vendte sig fra dem og så på den dunkle skikkelse ved sin side: hvor uanselig tog hun sig dog ikke ud mod al denne glødende pragt, han sukkede og så igen på de farverige skyer. Det kom ikke som en virkelig tanke dette, fjernt og flygtigt kom det, var et sekund og forsvandt, det var, som om det var øjet, der tænkte.

"Nu er troldene i Grønhøj glade, nu solen er helt nede," sagde Thora.

"Så – å!"

"Ja! Ved De ikke nok, at troldene elsker mørket?"

Mogens smilte.

"Ja, De tror ikke på trolde, men det skulle De dog gøre. Det er så dejligt at tro på det altsammen, på højfolk og elvepiger. Jeg tror også på havfruer og på hyldekvinden, men nisser! hvad skal man med nisser og helheste? Det bliver gamle maren vred over, når jeg siger det; for det, siger hun, er der ingen gudfrygtighed

i at tro på, det, som jeg tror på, sådan noget, som ikke kommer folk ved; men varsler og kirkegrimer de er med i evangelium, siger hun. Men hvad siger De?"

"Jeg? ja jeg ved ikke, – hvordan mener de egentlig?"

"De holder bestemt ikke af naturen?"

"Jo, tværtimod!"

"Ja, jeg mener ikke naturen, sådan som man ser den fra udsigtsbænke og bakker med trapper opad, hvor den bliver højtideligt anrettet, men naturen hver dag, altid. Holder De sådan af naturen?"

"Ja netop! hvert blad, hver kvist, hvert lysskær og hver skygge kan jeg glæde mig ved. Der er ingen bakke så nøgen, ingen tørvegrav så firkantet, ingen landevej så kedelig, at jeg ikke et enkelt øjeblik kan forelske mig deri."

"Men hvad fornøjelse kan De da have af et træ eller en busk, når De ikke forestiller Dem, at der bor et levende væsen i dem, som åbner og lukker blomsterne og glatter bladene. Når De ser en sø, en dyb og klar sø, er det så ikke derfor, at De holder af den, fordi De tænker Dem, at dybt, dybt nede *der* lever der væsner, der har deres glæder og sorger, deres eget underlige liv med underlige længsler, og hvad kønt er der for eksempel ved Bredbjerg Grønhøj, når De ikke forestiller Dem, at det derinde myldrer og summer med små, små skikkelser, der sukker, når solen står op, men begynder at danse og lege med deres skønne skatte, når aftenen kommer."

"Hvor det er underlig smukt! og dét ser De?"

"Men De?"

"Ja jeg kan ikke forklare det, men det ligger i farven, i bevægelsen og i den form, det har, og så i det liv, der er i det,

safterne, der stiger op i træer og blomster, solen og regnen, der får dem til at vokse, og sandet, der fyger sammen i bakker, og regnskyllene, der furer og kløver skrænterne, å! det kan slet ikke forstås, når *jeg* skal forklare det."

"Og er det nok for Dem?"

"Å! Det er sommetider formeget! – altformeget! Og når der nu både er form og farve og bevægelser så yndige og så lette, og der så bag alt dette er en sælsom verden, der lever og jubler og sukker og længes og som kan sige og synge det altsammen, så føler man sig så forladt, når man ikke kan komme den verden nær, og livet bliver så mat og så tungt."

"Nej! Nej sådan må De ikke tænke på Deres kæreste."

"Å, jeg tænker ikke på min kæreste."

Villiam og søsteren kom op til dem, og de fulgtes ad ind.

En formiddag flere dage senere spadserede Mogens og Thora i haven. Mogens skulle se vinhuset, *der* havde han endnu ikke været; det var et temmelig langt, men ikke meget højt drivhus, solen funklede og spillede henover dets glastag. De trådte derind, luften var lun og fugtig og havde en underlig dump og krydret lugt, som af frisk muldjord. De skønne, bugtede blade og de tunge, duggede drueklaser, gennemstrålede, oplyste og beskinnede af solen, bredte sig under glasdækket i en stor, grøn salighed. Thora stod og så lykkelig derop, Mogens var urolig og stirrede nu og da bedrøvet på hende, nu op i løvet.

"Hør!" sagde Thora glad, "nu tror jeg, jeg begynder at forstå det, De sagde forleden oppe på højen om form og farve."

"Forstår De ikke mere?" spurgte Mogens sagte og alvorligt.

"Nej," hviskede hun, så hurtigt på ham, sænkede blikket og rødmede, "ikke dengang."

"Den gang!" gentog Mogens blidt og knælede ned for hende: "men nu, Thora?"

Hun bøjede sig mod ham, rakte ham den ene hånd og holdt den anden for sine øjne og græd. Mogens trykkede hånden mod sit bryst, idet han rejste sig, hun løftede hovedet, og han kyssede hende på panden. Hun så op på ham med strålende våde øjne, smilte og hviskede: "Gudskelov!"

Mogens blev endnu en uge; aftalen faldt sådan, at brylluppet skulle stå ved midsommertid. Så rejste han, og så kom vinteren med mørke dage, lange nætter og en sne af breve.

Lys i alle herregårdens vinduer, løv og blomster over alle porte, pyntede venner og bekendte i tæt stimmel på den store stentrappe, allesammen stirrende ud i skumringen – Mogens var kørt bort med bruden.

Vognen rumlede og rumlede, de lukkede vinduer klirrede, Thora sad og så ud ad det ene, på landevejsgrøften, på smedens bakke, hvor der var primulaer om foråret, på Bertel Nielsens store hyldebuske, på møllen og møllerens gæs, på Dalum Banke, som hun og Villiam for ikke så mange år siden havde kørt nedad i slæde, på Dalum enge, på hestenes lange, urimelige skygger, der jog over grusdyngerne, over mosehullerne, over rugmarken. Hun sad og græd ganske stille; en gang imellem, når hun tørrede duggen af ruden, skottede hun om til Mogens. Han sad bøjet forover, rejsetøjet stod åbent om ham, hatten lå og vuggede på forsædet, hænderne holdt han for sit ansigt. Alt det *han* tænkte på! Det havde været en underlig dag for ham, og

afskeden havde næsten helt taget modet fra ham. Der havde hun måttet sige farvel til alle sine slægtninge og venner, til en evindelighed af steder, hvor minder og erindringer lå ovenpå hinanden, helt op til himlen, og det for at rejse med ham. Og han var en sikker mand at give sig i vold, han med sin fortid af råhed og udsvævelser. Det var ikke så sikkert, det var fortid endda, nok var han jo forandret og havde ondt ved at forstå, hvad han selv havde været, men man løb aldrig sådan helt fra sig selv, det *var* der nok altsammen, og her havde han fået dette uskyldige barn at vogte og vare, gudskelov! Han havde da fået sig selv ned i dyndet til over hovedet, det ville nok også lykkes ham at få hende derned med. Nej! – nej, hun skulle ikke – nej, hun skulle få lov til at leve sit lyse, lette pigeliv tiltrods for ham. Og vognen rumlede og rumlede, mørket var faldet på, nu og da skimtede han gennem de helt tilduggede ruder lysene i gårde og huse, de kørte forbi. Thora blundede. Henad morgen kom de til det nye hjem, en herregård, Mogens havde købt. Hestene dampede i den kolde morgenluft, spurvene kvidrede i de store lindetræer på gårdspladsen, og røgen bugtede sig langsomt ud af skorstenene. Thora så smilende og fornøjet på det altsammen, da Mogens havde hjulpet hende ud; men det hjalp ikke, hun *var* søvnig og for træt til at kunne skjule det. Mogens fulgte hende til hendes værelse og gik så selv ud i haven, satte sig på en bænk og troede, han så på solopgangen, men han nikkede for stærkt til at kunne holde sig i troen. Men ved middagstid, så mødtes han og Thora igen, glade og friske, og der blev en visen omkring og en falden i forbavselse, og der blev lagt råd og truffet bestemmelser, og der gjordes de tåbeligste forslag, der enstemmigt erklæredes for praktiske, og hvor Thora

anstrengte sig for at se klog og interesseret ud, da køerne præsenteredes for hende, og hvor det holdt hårdt at lade være med at blive altfor upraktisk glad over den lille lådne hundehvalp; og Mogens, hvor talte *han* ikke om dræning og kornpriser, mens han stod og spekulerede på, hvorledes Thora ville se ud med de røde kornvalmuer i håret.

Og så om aftenen, da de sad i deres havestue, og månen så grangiveligen aftegnede vinduerne på gulvet, hvad var det så ikke for en komedie med ham, der alvorligt forestillede hende, at hun burde gå til ro, virkelig gå til ro, da hun *måtte* være træt, mens han blev ved at holde hendes hånd i sin, og med hende, der så erklærede, at han var styg og ville af med hende, at han fortrød, at han havde giftet sig en kone til, og så kom der naturligvis en forsoning, og så lo de, og sådan blev klokken mange. Endelig gik da Thora til sit værelse, men Mogens blev siddende i havestuen, aldeles ulykkelig over, at hun var gået, og så lavede han sorte fantasier om, at hun var død og borte, og han sad her ganske ene i verden og græd over hende, og så græd han virkelig, så blev han vred på sig selv, spankede op og nedad gulvet og skulle være fornuftig. Der *var* en kærlighed, ren og ædel, uden al grov, jordisk lidenskabelighed, jo der var, og var der det ikke, så skulle der komme det, ja, lidenskab ødelagde alting, og den var så styg, så umenneskelig, hvor han hadede alt det i menneskenaturen, der ikke var skært og rent, fint og let! Han havde været kuet, tynget, plaget af dette stygge og stærke, det havde været i hans øje og hans øre, forpestet alle hans tanker. Han gik ind i sit værelse. Han ville læse og tog en bog, han læste, men han anede ikke hvad, – hun skulle dog ikke være kommet noget til! nej, hvor skulle hun det? Han blev alligevel

bange, det kunne dog være, – nej, han kunne ikke udholde det; han listede sig stille hen til hendes dør; nej, der var så tyst og så fredeligt; når han nøje lyttede, syntes det ham, at han kunne høre hendes åndedrag, – hvor hans hjerte bankede, han syntes, han kunne høre det med. Han vendte tilbage til sit værelse og sin bog. Han lukkede øjnene: Hvor han så hende tydeligt, han kunne høre hendes stemme, hun bøjede sig mod ham og hviskede, – hvor han elskede hende, elskede hende, elskede hende. Det sang indeni ham, det var, ligesom hans tanker kom i rytmer, og så tydeligt han kunne se alt, hvad han tænkte på! Stille, stille lå hun nu og sov, med armen under sin nakke, med håret løst, med håret løst, øjet var lukket, hun åndede så let – luften skælvede derinde, den var rød som af genskin af roser – som en klodset faun, der efterligner nymfens dans, gengav tæppet i plumpe folder hendes fine skikkelse – nej, nej han ville ikke tænke på hende, ikke tænke sådan på hende, ikke for alt i verden, nej, og der kom det igen altsammen, det *var* ikke til at holde borte, men det skulle bort, bort! Og det kom og gik, kom og gik, til søvnen kom, og natten gik.

Som solen den næste dags aften var gået ned, spadserede de omkring i haven sammen. Arm i arm gik de ganske langsomt og ganske tavse opad den ene gang, nedad den anden, ud af resedaduft, gennem rosenduft, ind i duft af jasminer; enkelte natsværmere fløj dem svirrende forbi, knaranden skreg derude i kornet, ellers kom den meste lyd fra Thoras silkekjole.

"Som vi kan tie!" udbrød Thora.

"Og som vi kan gå," fortsatte Mogens, "vi har vist gået en mil nu."

Så gik de endnu en tidlang og tav.

"Hvad tænker du på?" spurgte hun.

"Jeg tænker på mig selv."

"Det er netop, hvad jeg gør."

"Tænker du også på dig selv?"

"Nej – på dig selv – dig, Mogens."

Han drog hende nærmere ind til sig. De gik op mod havestuen, døren stod åben; der var meget lyst derinde, og bordet med den snehvide dug, sølvfadet med mørkerøde jordbær, den strålende sølvkande og armstagerne gjorde et helt festligt indtryk.

"Det er ligesom i eventyret, hvor Hans og Grethe kommer til kagehuset ude i skoven," sagde Thora.

"Vil du ind?"

"Du glemmer nok, at der er en heks derinde, som vil stege og spise os ulykkelige små børn. Nej, det er meget bedre, vi modstå sukkervinduerne og pandekagetaget og tager hinanden i hånden og går ud i den sorte, sorte skov."

De gik bort fra havestuen. Hun lænede sig tæt op til Mogens og vedblev: "Det kan også være stortyrkens palads, og du er araberen ude fra ørkenen, der vil bortføre mig, og vagten er efter os, det blinker med krumme sabler, og vi løber og løber, men de have taget din hest, og så tager de os med og putter os i en stor sæk, og der sidder vi sammen og blive druknede i havet. – Lad mig se, hvad kan det være mere ...?"

"Hvorfor må det ikke være, hvad det er?"

"Jo, det må det nok, men det er for lidt ... dersom du vidste, hvor jeg elsker dig, men jeg er så ulykkelig – jeg ved ikke, hvad det er – der er så langt imellem os – nej –."

Hun slog armene om hans hals og kyssede ham heftigt og trykkede sin brændende kind imod hans: "Jeg forstår det ikke, men sommetider er jeg nærved at ønske, at du ville slå mig – jeg ved, at det er barnagtigt, og at jeg er så lykkelig, så lykkelig, men jeg er alligevel *så* ulykkelig."

Hun lagde hovedet ind til hans bryst og græd, og så begyndte hun, alt mens tårerne randt, at nynne, først ganske sagte, men så højere og højere:

"I længsel,
i længsel jeg lever!"

"Min egen lille hustru!" og han løftede hende op på sin arm og bar hende ind.

Om morgenen stod han ved hendes seng. Lyset kom roligt og dæmpet gennem de nedrullede gardiner, og alle linjer derinde gjorde det stilfærdige, alle farver mættede og fredsommelige. Det var Mogens, som om luften, med hendes bryst, steg og sank i stille dønninger. Hendes hoved hvilte lidt skævt på puden, håret lå nedover den hvide pande, den ene kind havde stærkere rødme end den anden, nu og da sitrede det svagt i de roligt hvælvede øjelåg, og mundens linjer vuggedes umærkeligt frem og tilbage mellem ubevidst alvor og slumrende smil. Mogens stod længe og så på hende, lykkelig og rolig, den sidste af skyggerne fra hans fortid var forsvundet. Så listede han sig sagte ud og satte sig i dagligstuen og ventede stille på hende. Han havde siddet en stund, da han mærkede hendes hoved på sin skulder og hendes kind mod sin.

De fulgtes ad ud i den friske morgen. Sollyset jublede henover jorden, duggen funklede, tidligt vågne blomster strålte, lærken kvidrede højt oppe under himlen, svalerne jog

gennem luften. Han og hun gik bort over den grønne toft mod banken med den gulnende rug, de fulgte stien, der løb igennem; hun gik foran, ganske langsomt, og så over skulderen tilbage på ham, og de talte og lo. Jo længere de kom ned ad banken, jo mere kom kornet imellem, snart kunne de ikke ses mere.

Et skud i tågen (1875)

Den lille grønne stue på Stavnede var øjensynlig nærmest indrettet på at tjene som gennemgang til den øvrige flugt af værelser. Ialfald indbød de lavryggede stole, der var stillede op langs med det perlemalede panel, ikke til længere ophold. På midten af væggen sad der et hjorte-gevir og kronede en lys plet, hvis form tydeligt angav, at et ovalt spejl her engang havde haft sin plads. Den ene af takkerne bar en bredskygget damestråhat med lange céladongrønne bånd. I hjørnet tilhøjre stod der en fuglebøsse og en tørstig calla, i det andet en bunke medestænger og i en af snørerne var der indknyttet et par handsker. Midt i stuen fandtes et lille rundt bord med forgyldt fod; en stor buket bregner lå på dets sorte marmorplade.

Det var sent på formiddagen. I en stor og gylden stime strøg sollyset ind gennem en af de øverste ruder og dalede ned midt imellem bregnerne; nogle af dem var frodigt grønne, de fleste var visne, ikke tørre og sammenkrøllede, de havde ganske deres form, men den grønne farve var veget for en uendelighed af gule og brune skatteringer fra det spædeste hvidgule til det kraftigste rødbrunt.

Ved vinduet sad der en mand på en femogtyve år og stirrede hen på de lystige farver. Døren ud til naboværelset stod vidt åben og ved klaveret derinde sad en høj ung dame og spillede. Klaveret stod nær ved det åbne vindue, og karmen var så lav, at hun kunne se ud på græsplænen og vejen, hvor en ung mand i en lidt vel stilfuld ridedragt var beskæftiget med at ride en skimmel til. Rytteren var hendes forlovede, Niels Bryde hed

han; hun var husets datter. Skimlen derude var hendes og det var en fætter til hende, der sad inde i forstuen, en søn af hendes farbroder proprietær Lind til Begtrup, der var død arm og forgældet og om hvem der i levende live aldrig var blevet sagt et godt ord, hvad han da heller ikke fortjente. Sønnen Henning havde Lind til Stavnede taget sig af og bekostet opdraget, dog kun så nogenlunde, for uagtet Henning var godt begavet og havde megen lyst til bogen, blev han dog taget ud af latinskolen, såsnart han vel var konfirmeret, og kom så hjem til Stavnede for at lære landvæsenet. Nu var han en slags forvalter på gården, men havde ingen ret myndighed, da den gamle Lind ikke kunne afholde sig fra at tale med allevegne.

Hans stilling var i det hele taget meget ubehagelig. Gården var i dårlig forfatning, og der kunne intet gøres for at forbedre den, da der manglede kapital. Der kunne slet ikke være tale om at holde skridt, ikke med tiden, men ikke engang med naboerne. Alt måtte gå som det havde gået, Gud ved hvorlænge: så meget som muligt for så lidt som muligt. I dårlige år måtte der derfor også sælges jordlodder fra, for at man dog kunne få rede penge at se.

Det var i det hele en såre sørgelig drift for en ung mand at sætte sin tid og sine kræfter ind på; hertil kom, at gamle Lind var meget hidsig og umedgørlig og da han havde vist Henning de omtalte velgerninger, mente han ikke at være ham nogetsomhelst hensyn skyldig. Han undså sig således ikke, når han blev heftig, for at lade denne høre hvad for en forsulten unge han havde været, da han tog ham til sig, og blev han rigtig vred, gik han endog så vidt, at han kom med, ganske vist

sandfærdige, men også højst skånselsløse hentydninger til faderens færd.

En ugift onkel nede i det slesvigske, som drev en udstrakt tømmerhandel, havde flere gange søgt at få Henning ned til sig, og denne var også for lang tid siden løbet bort fra livet på Stavnede, hvis han ikke havde været så forelsket i datteren, at han ikke kunne tænke sig muligheden af at leve noget andet sted end hun. Det var imidlertid ingen lykkelig kærlighed. Agathe kunne godt lide ham, de havde leget sammen som børn, for den sags skyld også som voksne; men da han en dag, det var nu et år siden, havde erklæret sig for hende, var hun blevet både vred og forbavset og havde sagt ham, at hun anså det for en ubesindig spøg, og at hun ikke håbede, at han ville give hende anledning til at betragte det som en fiks vanvittighed, ved nogensinde tiere at hentyde til noget lignende.

Sagen var nemlig den, at den nedværdigende behandling, hun stadig så ham udsat for, og som han tålte, ganske vist af hensyn til sin kærlighed til hende, virkelig havde nedsat ham i hendes øjne, således at hun anså ham for hørende til en anden og lavere kaste end hendes egen, ikke lavere i rang eller fordi han var fattig, men lavere i følelse, lavere i æresbegreb.

Så kom nogen tid efter forlovelsen med Bryde.

Hvad havde Henning ikke lidt i det fjerdingår, det havde stået på! Og dog blev han; han kunne ikke give slip på tanken om at vinde hende, han håbede, der skulle ske et eller andet, ja han håbede egentlig næppe, han fantaserede om mærkelige begivenheder, der skulle indtræffe og gøre ende på forbindelsen, men han ventede ikke hans fantasier skulle blive virkelighed, han trængte til dem som påskud for at blive.

"Agathe!" kaldte rytteren derude og holdt sin hest an ved det åbne vindue, "du ser jo slet ikke på os og nu gør vi dog vore sager så net."

Agathe drejede hovedet om mod vinduet, nikkede til ham og sagde, idet hun blev ved med at spille: "Vist ser jeg på jer, I var jo nær faldet derhenne ved snebolletræet;" og hun gjorde nogle hurtige løb højt oppe i diskanten.

"Gå nu! – Hyp!" og hun slog over i en larmende galopade.

Men rytteren blev holdende.

"Nå?"

"Sig mig, vil du blive siddende der ved klaveret hele formiddagen?"

"Ja!"

"Ja, så tror jeg vi vil prøve det – ja, vi kan vel nok ride over til Hagestedgård og komme igen til middag?"

"Ja, når I skynder jer. Farvel, tykke blis, farvel Niels."

Så red han, hun lukkede vinduet og spillede videre, men holdt snart op; – det var dog meget morsommere at spille, når han red derude og var utålmodig.

Henning sad og så efter den bortridende. Hvor han hadede dette menneske; havde han blot ikke været ... og de passede slet ikke for hinanden; ville der bare komme en lille kurre på tråden, at de ret kunne komme til at vise sig for hinanden som de virkelig var ...

Agathe kom ind i den grønne stue, nynnende på motivet til den nocturne, hun nys havde spillet, hun gik hen til det lille bord og gav sig til at ordne bregnebuketten. Sollyset faldt lige på hendes hænder; de var store og hvide, dejligt formede. Henning blev altid betaget af disse smukke hænder, og idag bar

hun meget vide ærmer, så den runde arm sås lige op til albuen; de var så yppige, disse hænder, med deres fyldige blødhed, blændende hvidhed og kraftige former; og så det fine skiftende muskelspil, de yndefulde bevægelser – der var sådan en nydelig, bølgende bevægelse, når de strøg henover hendes hår. Hvor havde han ikke tit haft ondt af dem, når de måtte springe og strække sig over de dumme tangenter, det passede de slet ikke til, de skulle ligge stille i skødet af en mørk silkekjole, smykkede med store ringe som nøgne haremskvinder.

Som hun stod der og syslede med bregnerne, var der i hendes ansigt et udtryk af ligegyldig lykke, der æggede Henning. Hvorfor skulle livet være så lyst og let for hende, der havde ranet hvert glimt af lys fra ham? Om han skræmmede hende op af denne lyse ro, om han jog en lille skygge over hendes vej! Hun havde slængt hans kærlighed ned i støvet for sine fødder og var gået hen over den som var den en livløs ting, som var det ikke en menneskesjæl, der længselsfuld og lykkesyg vred og våndede sig i denne kærlighed ...

"Nu kan han snart være i Borreby," sagde han og så ud af vinduet.

"Nej, han ville til Hagestedgård," svarede hun.

"Nå, ja det andet er jo ikke meget af vejen."

"Hvad for noget? Det er jo slet ikke på vejen."

"Nej, det er det jo egentlig heller ikke – kommer han der ligemeget endnu?"

"Hvor?"

"I Borreby naturligvis, hos skovfogden."

"Det ved jeg virkelig ikke, hvad skulle han komme der efter?"

"Å, det er vel folkesnak, – Du ved de har den kønne datter."

"Og så?"

"Ja herregud! Alle mandfolk er da ikke munke."

"Siger man da noget?"

"Å hvad, man siger jo noget om alle folk, men han kunne jo gerne være noget forsigtigere."

"Men hvad siger man da? hvad siger man?"

"Å, stævnemøder og ... det sædvanlige."

"Du lyver, Henning! det er der ingen der siger, det er noget du laver altsammen."

"Hvorfor spørger du så? – Hvad fornøjelse skulle jeg forresten have af at gå og fortælle folk om den lykke, han gør hos de Borreby piger!"

Hun lod bregnerne ligge og gik hen til ham. "Så lav havde jeg ikke troet du var, Henning," sagde hun.

"Ja, kæreste, jeg kan så godt forstå du bliver opbragt, det må jo også være kedeligt for dig, at han ikke kan lægge såmeget bånd på sig – ialtfald nu."

"Fy Henning! det er usselt og uværdigt af dig, men jeg tror ikke dine løgne."

"Ja det er jo ikke mig der siger det," sagde han og så ned for sig, "*jeg* har ikke set dem kysse hinanden."

Agathe bøjede sig hen mod ham og slog ham foragteligt på kinden.

Han blev bleg som et lig og så op på hende med et blik, der halvt var en syg hunds og kun halvt en krænket mands. Agathe skjulte ansigtet i sine hænder og gik hen mod den åbne dør. Der stod hun lidt og støttede sig som om hun var svimmel, så så hun over skuldren hen på ham og sagde koldt og roligt: "Henning, jeg vil sige dig, jeg fortryder *ikke* hvad jeg har gjort."

Så gik hun.

Henning sad længe som bedøvet, så vaklede han op på sit værelse og kastede sig på sin seng. Han væmmedes ved sig selv. Nu var alt forbi – det klogeste, han kunne gøre, var at skyde sig en kugle for panden; leve – luske sig livet igennem med skulende blik som en sparket hund? – Nej! – Hun havde stemplet ham med trællens mærke ved sit slag, og hun havde ret, der var intet andet at gøre overfor en sådan lavhed. Hvor havde han ikke elsket hende! – brændende – vanvittigt; men ikke som en mand, som en hund, – i støvet for hendes fødder som for et gudebillede. De stod i haven, hun skar sit navn i et træ, vinden legede med hendes hår, han stjal sig til at kysse en af de flagrende lokker og var lykkelig i dage derefter; nej, hans kærlighed havde aldrig haft mandigt mod eller frejdigt håb, han var træl i alt, i sin kærlighed, sit håb, sit had. – Hvorfor havde hun ikke troet hvad han fortalte, men stolet blindt på Niels? Han havde aldrig løjet for hende, det var den første lave handling han nogensinde havde begået, og hun havde straks set det! Det var fordi hun aldrig havde tiltroet ham andet end hvad lavt og lumpent var. Hun havde aldrig forstået ham, og for hendes skyld havde han udholdt dette lange, kummerlige liv på Stavnede, hvor hver bid brød han havde puttet i sin mund var blevet gjort bitter ved mindelser om at den var en gave. Han kunne blive rasende ved den tanke. Hvor han hadede sig selv for sit vanvittige tålmod, for sin ydmyge håben. Han kunne myrde hende for det hun havde gjort ham til, og han *ville* hævnes, hun skulle betale ham de lange fornedrelsens år, de tusinde kvalfulde timer. Hævn for hans tabte selvagtelse, hævn for hans slaviske elskov og for slaget på hans kind.

Så vuggede han sig nu i drømme om hævn, som før i drømme om elskov, og han skød sig ikke, han rejste ikkeheller.

En formiddag to eller tre dage senere stod Henning nede i gården med bøsse og jagttaske. Som han stod der kom Niels Bryde ridende, ligeledes udrustet til jagt, og ihvorvel de nu begge to syntes grumme lidt om hinanden, taltes de dog venligt ved og lod særdeles henrykte over, at det traf sig så heldigt, at de kunne gøre turen sammen. De fulgtes så ad ned til "Rønnen", en temmelig stor, lyngklædt, lav og flad holm ude mod fjordmundingen. Rønnen var hen på efteråret meget besøgt af sælhunde, som boltrede sig på de lave sandbanker, der skød ud fra stranden, eller sov på de store rullesten, som lå i landingen. Og det var disse sælhunde jagten gjaldt. Da de havde nået stedet, gik hver sin vej langsmed vandet. Det grålige, disede vejr havde lokket mange sæler ind, og de hørte jævnligt hinanden skyde. Efterhånden tog disen til og ved middagstid lå tågen tyk og tæt over holm og fjord, det var ikke muligt at kende sten og sælhunde fra hinanden i tyve skridts afstand.

Henning satte sig nede ved stranden, og stirrede ind i tågen. Der var ganske stille, kun en blid, skvulpende lyd fra vandet og en enlig strandløbers ængstelige piben dukkede en gang imellem op af den tunge, trykkende tavshed.

Han var træt af alle disse tanker, træt af at håbe, træt af at hade, syg af at drømme. Sidde ganske stille og stirre døsigt ud for sig, forestille sig verden som noget, der lå langt borte i det fjerne, som noget, der var overstået, sidde her ganske stille og lade timerne dø en for en, det var fred, det var næsten salighed. Da lød der en sang gennem tågen, frejdigt og jublende:

"Til majdag fører jeg hjem min brud,
En rosensblomme i liljeskrud.
Spil, spillemænd, spil!
Den dag skal skoven ha' grønt i sin hat
Og engen ha' blomster i barm.
Og fuld så månen skal være den nat,
Men solen skal danse sig varm.
Og gøgen skal kukke og lykken os spå
Og finker skal fløjte og drosler skal slå,
Men sorgen skal holde sig hjemme."

Det var Niels Brydes klare røst. Henning sprang op; som et lyn slog hadet ned i ham, hans øje brændte, han lo hæst, så kastede han bøssen til kinden,

"Men sorgen skal holde sig hjemme –"

klang det igen; han sigtede mod lyden ind i tågen, de sidste ord døde i knaldet – så var alt stille som før.

Henning måtte støtte sig til den rygende bøsse, han holdt åndedrættet tilbage for at lytte – nej, gudskelov! Det var kun vandets skvulpen og det fjerne skrig af opskræmmede måger. – Jo! det jamrede sig derinde i tågen. Han kastede sig ned på jorden, trykkede ansigtet ned i lyngen og holdt sig for ørene. Tydeligt så han det fortrukne ansigt, lemmernes krampetrækninger og det røde blod, der ustandseligt vældede ud af brystet, strøm på strøm, drevet frem ved hvert hjerteslag – falde ned på den brune lyngtop, risle nedad grene og stamme og så sive bort mellem de sorte rødder.

Han løftede hovedet og lyttede: det jamrede sig endnu, men han *turde* ikke gå derhen, nej, nej! han sled i lyngen med sine

tænder, gravede med hænderne i den løse bund, som for at søge skjul, væltede sig som en vanvittig frem og tilbage, men endnu var det ikke forbi derinde, endnu hørte han det klage.

Endelig tav det. Han lå længe og lyttede, så krøb han langsomt på alle fire ind i tågen. Det varede længe inden han kunne se noget, så fandt han ham omsider ved foden af en lille jordbanke. Han var stendød; skuddet havde truffet ham lige i hjertekulen.

Henning tog liget i sine arme og bar det tværsover Rønnen ned i den båd, de var kommet derover i, så tog han årerne og roede mod land. Fra det øjeblik, han havde set liget, havde hans bevægelse sat sig, og der var trådt et stilfærdigt, dumpt vemod i stedet. Han tænkte på livets forgængelighed og på hvordan han skånsomst skulle forberede dem derhjemme.

Da han var kommet i land gik han op til en bondegård for at få fat i et køretøj. Manden spurgte hvordan ulykken var sket. Beretningen dannede sig næsten som af sig selv på Hennings læber: Bryde var krøbet over en banke derude på vestsiden med bøssen i hånden, hanen havde sagtens stået på halv, noget havde taget fat i den og bøssen var gået af. Henning kunne af skuddet høre, at de var nær ved hinanden og havde råbt på Bryde, da han intet svar fik, blev han urolig og gik efter knaldet, så fandt han ham ligge lige nedenfor jordbanken, men da var han allerede død.

Han fortalte det hele roligt i en dæmpet, bedrøvet tone, og havde slet ingen fornemmelse af skyld, mens han fortalte det; men da de havde fået liget op i vognen, og det sank ned i halmen, faldt hovedet om på siden og slog med et svagt bump mod vognfaddingen, da var Henning nær besvimet, og han var

ganske hjertesyg mens de kørte med liget over Borup til Hagestedgård.

Hans første tanke, da han havde fået liget afleveret, var at løbe sin vej, og det var kun med den allerstørste selvovervindelse han tvang sig til at blive til begravelsen var forbi. Der var i den ventetid en feberagtig uro over ham i det ydre, og noget sælsomt opskræmt ved hans tanker, der gjorde, at de ikke kunne holde fast ved noget bestemt, men flakkede fra det ene til det andet. Denne deres rastløse hvirvlen og kredsen, som han ikke havde magt til at standse, var ved at gøre ham vanvittig, og når han var ene gav han sig til at tælle eller han nynnede og slog takt med foden, for på denne måde ligesom at fængsle tankerne og slippe for at blive hvirvlet ind i deres forfærdelige, udmattende runddans.

Endelig kom da begravelsen.

Dagen efter var Henning på vejen til sin onkel, tømmerhandleren, for at bede ham om at give ham en ansættelse i hans forretning. Han traf onkelen i en meget nedtrykt sindsstemning. Hans gamle husholderske var nemlig død for en månedstid siden, og han havde i disse dage måttet afskedige sin driftsbestyrer på grund af utroskab. Henning var derfor såre velkommen. Han sætter sig nu med iver ind i forretningen, og efter et årstids forløb overtager han ledelsen af den.

Fire år senere er der foregået en del forandringer. Tømmerhandleren er død og Henning indsat til hans hovedarving. Gamle Lind til Stavnede er også gået til sine fædre, men har efterladt gården så gældbetynget, at den har

måttet sælges, og der er ved salget sågodtsom intet blevet tilovers til Agathe. Stavnedes nye ejer er Henning, der har opgivet tømmerhandelen og er vendt tilbage til landbruget. På Hagestedgård er Niels Bryde blevet efterfulgt af en Klavsen, der med det første skal have bryllup med Agathe, som nu bor hos sognepræstens. Hun er endnu smukkere end før. Med Henning er det anderledes. Det er ikke til at se på ham, at han har haft lykken med sig. Han ser næsten gammel ud, ansigtstrækkene er skarpe, gangen mat, han går noget kroget, taler lidt og meget sagte, hans øje har fået en underlig tør glans og blikket er blevet uroligt og vildt. Når han tror sig ene, småsnakker han med sig selv og gestikulerer dertil. Folkene der på egnen tror derfor han drikker.

Men det er ikke dét. Dag og nat, nårsomhelst, ingensinde ved han sig sikker for tanken om mordet på Niels Bryde. Hans ånd og evner er visnede i denne evige angst, thi når den tanke kommer, er det ikke som anger eller dunkel kummer, men som levende, flammende rædsel, et forfærdeligt delirium, hvor synet forvildes, så alt bevæger sig: strømmende, dryppende, sælsomt rislende, og alt har skiftet farve, det er ligblegt eller dunkelblodigt rødt. Og der er en dragen i al den strømmen som sugede det af alle årer, som diede det af alle nervers fine tråde, og brystet gisper i navnløs angst, men intet forløsende skrig, intet lettende suk kan bane sig vej over de blege læber.

Sådanne syner er tankens følge, derfor frygter han den, derfor er hans blik uroligt og hans gang så mat. Den frygt er det, der har afkræftet ham, og den kraft, han endnu har tilbage, lever i hans had. Thi han hader Agathe, hader hende fordi hans sjæl er gået til grunde ved hans kærlighed til hende, hans

livslykke forspildt ved hende, hans fred ved hende, men mest hader han hende fordi hun intet aner om hele den verden af kval og elendighed, som hun har skabt; og når han nu snakker med sig selv under truende fagter, så er det hævn han tænker på, hævnplaner han går og drøfter. Men han lader sig ikke mærke med noget, han er venligheden selv mod Agathe, han bekoster hendes udstyr, og senere var han hendes fører til alteret, og hans venlighed kølnedes ikke efter brylluppet; han hjalp og rådede Klavsen i alle måder, og de gjorde i fællesskab flere store spekulationshandler, som havde et udmærket udfald. Henning holdt så op, men Klavsen havde lyst til at blive ved, og Henning lovede at støtte ham med råd og dåd. Det gjorde han også. Han forstrakte ham med meget betydelige pengesummer og Klavsen gik fra den ene spekulation til den anden. Han vandt ved nogle, tabte ved flere, men jo mere han spekulerede jo ivrigere blev han. Et meget stort foretagende skulle endelig gøre ham til en rig mand. Det fordrede flere store udbetalinger og Henning hjalp ham stadig; den sidste stod til rest, da Henning trak sig tilbage. Udsigterne syntes Klavsen meget lovende, og drog han sig nu ud af sagen, var han ødelagt, men betale kunne han ikke. Så skrev han Hennings navn efter på et par veksler, der var ingen, der ville fatte mistanke og vindingen ville snart komme.

Foretagendet mislykkedes. Klavsen var næsten ruineret. Vekslernes forfaldsdag var nær, det sidste måtte forsøges, så sendte han Agathe op til Stavnede. Henning blev forbavset ved at se hende, for det var ikke længe siden hun havde gjort barsel og vejret var råt og regnfuldt. Han førte hende ind i den grønne

stue og hun fortalte der om den mislykkede spekulation og om vekslerne.

Henning rystede på hovedet og sagde roligt og mildt, at hun måtte have misforstået sin mand, man skrev ikke andre folks navne på veksler, det var nemlig en forbrydelse, ligefrem en forbrydelse, som loven straffede med forbedringshuset.

Nej, nej, hun havde ikke misforstået sin mand, hun vidste det var en forbrydelse, det var netop derfor han måtte hjælpe; blot han ingen indsigelser ville gøre mod underskriften, så var alt godt igen.

Ja, men så måtte han betale vekslen, og det kunne han ikke, han havde allerede så mange penge i Klavsens foretagende, at han var bebyrdet over evne. Han kunne ikke.

Hun græd og bad.

Men hun måtte virkelig betænke, at han havde tabt uhyre ved Klavsen. Da hun fortalte ham, at foretagendet var mislykket, var det virkelig som om en havde slået ham på øret, så overrasket og fortumlet blev han. Ved at bruge dette udtryk kom han til at tænke på, at hun engang havde slået ham, kunne hun huske det. Nej! … det var en dag han drillede hende med at Bryde … kunne hun virkelig ikke huske det? jo, hun havde i elskværdig ilterhed slået ham på kinden, på den kind der.

Ja men *kunne* han ikke hjælpe.

Det var her i denne stue. Ak, det var en anden tid, en mærkværdig tid. Han troede endogså, at han havde friet til hende en gang, det kom ham sådan for. Sæt at hun havde taget ham, men det var tåbeligt at tale om, nej Bryde det var en smuk mand, og så skulle han komme så sørgeligt af dage, den smukke fyr.

Ja, ja, men var der virkelig ingen udvej, slet ingen?

Hun skulle ikke tro det med vekslerne, det var noget Klavsen havde bildt hende ind for at lokke ud af ham, om han ikke nok kunne hjælpe ham lidt endnu, det var et fif, Klavsen var fiffig, meget fin, meget fin.

Nej, det var virkelig som hun sagde. Dersom hun kom tilbage med et afslag, måtte Klavsen flygte til Amerika, vognen, som skulle bringe ham til jernbanestationen i Voer, var allerede trukket frem, da hun gik herop.

Nej det havde han ikke troet om Klavsen. Det var dog den laveste kæltringstreg! bringe den mand i ulejlighed, der havde hjulpet og hjulpet ham atter og atter. Han måtte være meget slet. Det var oprørende, og så bringe vanære over kone og det uskyldige barn. Hun skulle høre, hvad folk ville sige! Stakkels Agathe, stakkels Agathe!

Hun kastede sig ned for ham og bad: "Henning, Henning, hav medlidenhed med os!"

"Nej, og tusinde gange nej, *mit* navn skal være uden plet, jeg hjælper ikke en forbryder."

Så gik hun.

Henning satte sig og skrev til politiet i Voer om at anholde Klavsen for vekselfalsk, når han viste sig på jernbanestationen. En stafet blev sendt afsted med brevet.

Om aftenen hørte han, at Klavsen var rejst, næste dag at han var anholdt i Voer.

Agathe måtte lægge sig til sengs, da hun kom hjem; svækket som hun var af den nys overstandne sygdom havde hun ikke kunnet tåle anstrengelsen og de stærke sindsbevægelser. Efterretningen om, at Klavsen var grebet, knækkede hende

ganske. Sygdommen antog en heftig, feberagtig karakter, og tre dage efter sendtes der melding til Stavnede om at hun var død.

Dagen før begravelsen gik Henning til Hagestedgård.

Vejret var mørkt og tåget, løvet faldt i flokke, der var en ram, muldet lugt i luften.

De førte ham ind i ligstuen, vinduerne var blændede med hvide klæder, der brændte et par lys ved ligets hovedgærde. Luften var tung af blomsterduft fra de mange kranse og af lugten af ligkistens fernis.

Han blev næsten festlig stemt ved at se hende ligge der i den fantastiske, hvide ligdragt. De havde lagt et hvidt lin over hendes ansigt; han lod det ligge. Hænderne lå foldede på brystet; de havde givet hende hvide bomuldshandsker på. Han tog hånden, trak handsken af og puttede den ind på sit bryst. Så så han nysgerrigt på hånden, bøjede på fingrene og åndede på dem som for at varme dem. Længe holdt han hendes hånd i sin, det blev mørkere og mørkere i værelset, tågen tog til derude. Så bøjede han sig hen mod ansigtet og hviskede: "Farvel Agathe! jeg vil sige dig noget inden vi skilles, jeg fortryder heller ikke hvad jeg har gjort," så slap han hånden og gik.

Da han kom udenfor, kunne han næppe se ladebygningen, så tyk var tågen. Han fulgte stranden hjem. – Nu var han hævnet, og så! hvad så imorgen, og iovermorgen hvad så? – Der var så stille, kun en smule lyd fra vandet dernede; – men han kunne ikke høre sit hjerte, jo, det slog dog, men så mat, så mat, – hvad? det lød som et skud! og nok et! Han rystede på hovedet, smilede og mumled': "Nej, ikke to, kun et, kun et." Han var så træt, men hvile – han havde ingen ro til at hvile. Han standsede et øjeblik og så sig om: der var ikke meget at se, tågen dannede

en mur omkring ham, tåge foroven, tåge rundt om, sand forneden; der lå hans fodspor i sandet i en lige linje; midt ind i tågekredsen nåede de, ikke videre; han gik lidt igen, nej de kom ikke længer end til midten, men bagved ham, der, hvor han havde gået, der var der kredse fulde af hans fjed. – Han var dog meget træt; det var sandet, der var så tungt at gå i – hvert fodspor havde kostet ham nogle af hans kræfter, ja! det var en række af grave for hans svundne kræfter – og til den anden side, der lå sandet jævnt og glat og ventede, – der fo'r en gysen igennem ham: det er en, der går over min grav – der er nogen, der går i mine fodspor, det pusler derinde i tågen bagved som af kvindeklæder, der er noget hvidt derinde i den hvide tåge. Han gik igen så stærkt han kunne. Benene rystede under ham, det sortnede for ham, men fremad måtte han, afsted igennem tågen, for det derinde fulgte ham bestandigt. Det kom nærmere og nærmere, kræfterne var ved at forlade ham, han vaklede fra den ene side til den anden, sære blink fo'r forbi hans øjne, skarpe, skærende lyde klang ham i øret, den kolde sved stod på hans pande, hans læber åbnedes i rædsel, så sank han om på sandet. Og ud af tågen kom det, formløst og dog kendeligt, snigende sig over ham tungt og langsomt. Han søgte at rejse sig, så greb det ham i struben med klamme, hvide fingre ...

Den næste dag, da Agathe skulle begraves, måtte følget vente en stund, men der kom dog ingen fra Stavnede for at følge hende.

To verdener (1879)

Salzach er ingen munter flod, og der ligger en lille landsby på dens østre bred, der er meget trist, meget fattig og sælsomt stille.

Som en elendig flok af vantrevne tiggere, der er blevet standsede af vandet og ingenting har haft at give i færgeløn, står husene nede på den yderste bræmme af bredden, med deres værkbrudne skuldre trykket mod hinanden, og stager håbløst med deres trøskede krykkestolper i den grålige strøm, mens deres sorte, glansløse ruder fra baggrunden af svalegangene stirrer frem under det udstående spåntags bryn, stirrer med et skulende udtryk af hadefuld kummer efter de lykkeligere huse derovre, der enkeltvis og to og to og hist og her i lykkelige klynger spreder sig over den grønne slette langt bort ind mod det gyldentdisede fjerne. Men om de fattige huse står der ingen glans, kun rugende mørke og tavshed, tynget af lyd fra floden, der trevent, men dog aldrig standsende siver forbi, mumlende hen for sig på sin vej så livstræt, så underligt åndsfraværende.

Solen var ved at gå ned; cikadernes klingre glassummen begyndte at opfylde luften på den anden side og bares nu og da over af pludselige matte vindpust, der kom og døde hen i flodbrynets vækst af tynde vidjer.

Oppe på floden kom der en båd.

En svag, udtæret kvindeskikkelse stod i et af de yderste huse, bøjet frem over svalegangens brystning og så efter den. Hun skyggede med den næsten gennemsigtige hånd for øjnene; thi deroppe, hvor båden var, lå solens skær gyldent og blinkende skarpt over vandene, og det så ud, som sejled' den på et spejl af guld.

Gennem det klare halvmørke lyste kvindens voksblege ansigt frem, som havde det lys i sig selv; tydeligt og skarpt var det at se som de skumkamme, der selv i mørke nætter hvidner havets bølger. Ængsteligt spejdede hendes håbløse øjne, et sælsomt svagsindet smil lå der om den trætte mund, men de lodrette rynker på hendes runde, fremspringende pande bredte dog som en skygge af fortvivlelsens bestemthed over det hele ansigt.

De begyndte at ringe i landsbyens lille kirke.

Hun vendte sig bort fra solskæret, og rokkede frem og tilbage med hovedet som for at undgå klokkeklangen, idet hun mumlede næsten som svar på den vedholdende ringen: "Jeg kan ikke vente, jeg kan ikke vente."

Men lyden blev ved.

Som i pine gik hun frem og tilbage på svalen; fortvivlelsens skygge var blevet endnu dybere, og hun trak vejret tungt som en, gråden trykker, og som dog ikke kan græde.

I lange, lange år havde hun lidt af en smertefuld sygdom, der aldrig lod hende ro, hvad enten hun lå eller gik. Hun havde søgt den ene kloge kone efter den anden, havde slæbt sig fra en hellig kilde til en anden, men uden nytte. Sidst havde hun nu været på septembertoget til St. Bartholemä, og her havde en gammel enøjet mand givet hende det råd at binde en kost af

edelweiss og vissen rude, af majsens brandknuder og kirkegårdsbregner, en lok af sit hår og en splint af en ligkiste, den skulle hun så kaste efter et ungt fruentimmer, der var sundt og friskt og som kom hen gennem rindende vand, så ville sygdommen forlade hende og gå over på den anden.

Og nu havde hun kosten skjult på sit bryst, og oppe på floden kom der en båd, den første, siden hun havde fået tryllevånden bunden. Hun var atter trådt hen til svalens brystning, båden var så nær, at hun kunne se, der var en fem, seks passagerer ombord. Fremmede, så det ud til. I stavnen stod bådføreren med en pligtstage, ved roret sad en dame og styrede, og en mand var hos hende og passede på, hun styrede efter bådførerens vink; de andre sad midt i båden.

Den syge bøjede sig langt frem; hvert træk i hendes ansigt var spændt og spejdende, og hånden havde hun i barmen. Hendes tindinger bankede, åndedrættet var næsten standset, og med udspilede næsebor, med rødmende kinder og vidtopspærrede, stive øjne ventede hun på bådens komme.

Allerede kunne de rejsendes stemmer høres, snart tydeligt, snart kun som en dæmpet mumlen.

"Lykke," sagde en af dem, "er en absolut hedensk forestilling. De kan ikke finde ordet et eneste sted i det ny testamente. "

"Salighed?" indvendte en anden spørgende.

"Nej hør," blev der nu sagt, "ganske vist er idealet for en samtale at komme bort fra det, man taler om, men det synes jeg, vi nu passende kunne gøre ved at vende tilbage til dét, vi begyndte med."

"Nå ja da, grækerne ..."

"Først phønicierne!"

"Hvad ved du om phønicierne?"

"Ingenting! men hvorfor skal phønicierne altid forbigås!"

Båden var nu lige under huset, og ligesom den var der, var der en ombord, der tændte sin cigaret. Lyset faldt i et par korte blus på damen ved roret, og i det rødlige skær sås et ungdommeligt, friskt pigeansigt med et lykkeligt smil på de halvtåbnede læber og et drømmende udtryk i de klare øjne, der så op mod den mørke himmel.

Skæret sluktes, der hørtes et lille plask, som om der blev kastet noget ned i vandet, og båden drev forbi.

Det var omtrent et år efter. Solen gik ned mellem banker af svære, tungtglødende skyer, der kastede et blodrødt skin over flodens blakkede vande; en frisk vind strøg ned over sletten, der var ingen cikader, kun flodens boblen og suset fra de mimrende sivbræmmer. I det fjerne sås en båd komme ned med strømmen.

Kvinden fra svalegangen var nede ved bredden. – Dengang hun havde kastet sin heksekost efter den unge pige, var hun faldet besvimet om på svalen, og den stærke sindsbevægelse, måske også en ny fattiglæge, der var kommet der på egnen, havde bevirket en forandring i hendes sygdom, og efter en hård mellemtid var hun begyndt at komme sig og var et par måneder efter fuldstændig rask. I begyndelsen var hun som beruset af denne følelse af sundhed, men det varede ikke længe, så blev hun nedslået og bekymret, urolig fortvivlet, thi overalt blev hun forfulgt af billedet af den unge pige i båden. Først kom det til hende, som hun havde set det, ungt og blomstrende, det knælede ned ved hendes fødder og så bedende op på hende; så

senere blev det usynligt, men hun vidste dog, hvor det var og at det var der, for hun hørte det ligge og jamre sig ganske stille, om dagen i hendes seng, om natten i en krog af hendes værelse. Nu sidst var det blevet tavst og synligt igen, det sad foran hende blegt og udtæret og stirrede på hende med unaturligt store, underlige øjne. –

Iaften var hun nede ved flodbredden; hun havde en spån i hånden og gik og drog kors på kors i det bløde dynd; engang imellem rejste hun sig i vejret og lyttede, og så tegnede hun videre.

Da begyndte det at ringe.

Hun gjorde korset omhyggeligt færdigt, lagde spånen fra sig, knælede ned og bad. Så gik hun ud i floden til midt på livet, foldede sine hænder, og puttede sig ned i det gråsorte vand. Og det tog hende, trak hende ned i dybet, og sivede som altid tungt og trist afsted, forbi landsbyen, forbi markerne – bort.

Båden var nu kommet ganske nær; den havde de unge folk ombord, der hin gang hjalp hinanden at styre og som nu var på deres bryllupsrejse. Han sad ved roret, hun stod oprejst midt i båden, draperet med et stort gråt sjal og med en rød lille hætte over hovedet, … stod og støttede sig mod den korte, sejlløse mast og nynnede.

Så drev de lige under huset. Hun nikkede fornøjet til styrmanden, så op mod himlen og gav sig til at synge, sang, lænet mod masten og med blikket vendt mod de drivende skyer:

"I grave brede,
Er tryg min rede,
Er fast du bygget, min lykkes borg,
Og værne de volde for harm og sorg?
Hvad ser jeg da ude fra højenloftsbro
Skumre, hvor solrøde skyer de bo?
Jeg kender de skygger ...
Derude der bygger,
Derude der vanker
Landflygtige tanker
Fra min vemodstid.

I skygger, kom, kom ind og gæst
Min borg og sid mit hjerte næst
Og drik af gyldenblank pokal
I lykkens rige strålesal
En skål for lykken, før den kom,
En skål for håbets fattigdom,
En drømmeskål!"

Der burde have været roser (1881)

(Fra Skitsebogen)

Der burde have været roser.

Af de store, blege gule.

Og de burde have hængt ud over havemuren i en overdådig klynge, ligegyldigt dryssende de sarte blade ned i hjulsporene på vejen: et fornemt glimt af al den yppige blomsterrigdom derinde.

Og lad dem så have den fine forbidragende rosenduft, der ikke er til at fastholde, der er som af ukendte frugter, sanserne fabler om i deres drømme.

Eller skulle de være røde, roserne?

Måske.

De små, runde, hårdføre roser kunne det være, og så skulle de hænge der i lette ranker, blankløvede, røde og friske og være som en hilsen eller et fingerkys til vandreren, der træt og støvet kommer gående så midt ad vejen, glad over at han nu kun har det halve af en fjerdingvej til Rom.

Hvad nu han tænker på? hvad nu hans liv det er?

Så, – nu er han skjult af husene, de skjuler alting derindefter; de skjuler hinanden og vejen og byen, men til den anden side er der udsigt nok; der svinger vejen i en træg og langsomt svajet bugtning ned mod floden, ned til den triste bro. Og bagved det igen er der så al den megen kampagne.

Sådan store sletters grå og grønne … det er som om mange mødige miles træthed stiger op fra dem og lægger sig tyngende over en og får en til at føle sig ensom og forladt, bringer en til at søge og hige. Så er det dog meget bedre at hygge sig ind i en krog som denne, nede mellem høje havemure, hvor luften ligger lun og blød og stille, sidde på solsiden, hvor en bænk krummer sig ind i noget som en niche i muren, sidde der og se på de glinsende grønne acanthus i landevejsgrøften, på de sølvplettede tidsler og de matgule efterårsblomster.

På den lange, grå mur ligeoverfor, en mur fuld af firbenehuller og revner med fortørret murgræs, der er det roserne burde have været, og de skulle have tittet frem just det sted, hvor den lange, ensformige flade brydes af en udbuget, stor kurv af dejligt gammelt smedearbejde, en gitterkurv, der danner en rummelig og mer end brysthøj balkon, hvor det må have været forfriskende at stige op, når man var træt af den indelukkede have.

Og det har de været tit.

De har hadet den prægtige gamle villa, som skal være derinde, med dens marmortrapper og dens grovtrådede tapeter; og de ældgamle træer med deres stolte, sorte kroner, pinjer og laurbær, ædelask, cypres og steneg, de har været hadede gennem hele deres opvækst med det had, som urolige hjerter har til det dagligdags, det tilvante, det begivenhedsløse, det, der ikke higer med og derfor synes at stå imod.

Men på balkonen kunne man da i alt fald komme bort med sit blik, så der har de stået den ene slægt efter den anden og stirret ud allesammen, hver i sit mod, hver imod sit. Guldspangede arme har hvilet på jernkurvens rand, og mangt

et silkesvøbt knæ har stemmet sig imod dens sorte snirkler, mens brogede bånd har flagret fra alle dens sprosser som elskovsvink og stævnemødeløfter. Husfruer, tunge og frugtsommelige, de også, har stået der og sendt umulige bud mod det fjerne. Kvinder, store, yppige og forladte, blege som hadet... dersom døden kunne sendes med en tanke, dersom Helved' kunne åbnes ved et ønske! ... Kvinder og mænd! det er altid kvinder og mænd, selv disse magre, hvide jomfrusjæle, der som en flugt af vildede duer presser sig imod det sorte gitter og råber: grib os! ud til tænkte, ædle høge.

Man kunne tænke sig et proverbe her.

Sceneriet ville passe godt til et proverbe.

Muren der med balkonen ganske som den er; men vejen måtte være bredere, brede sig til en runddel, og i midten trænges der til et gammelt stilfærdigt springvand, bygget af gullig tuf med en kumme af sprukken porfyr. Som fontænefigur en delfin med afbrukken hale og med det ene næsebor tilstoppet. Af det andet springer den spinkle stråle. – På den ene side af springvandet en halvrund bænk af tuf og brændte sten.

Det løse, hvidgrå støv, bænkens rødlige, støbte sten, den huggede, gullige, porøse tuf, det mørke, slebne, vædeglinsende porfyr og så den levende, lille, sølvsitrende stråle; stoffer og farver falder rigtig godt.

Personerne: to pager.

Ikke fra nogen bestemt historisk tid, for de virkelige pager har jo slet ikke svaret til page-idealet. Pagerne her, det er pagerne som de elsker og drømmer i billeder og bøger.

Det er altså kun dragten, der har lidt historisk ved sig.

Den skuespillerinde, der skal være den yngste af pagerne, er i tynd silke, som slutter ganske tæt og som er blegblå og indvævet med heraldiske liljer af det lyseste guld. Dét og så så mange kniplinger, det er muligt at anbringe, er det mest fremtrædende ved dragten, der ikke så meget stiler mod noget bestemt århundrede som mod at fremhæve den ungdommeligt fyldige figur, det pragtfulde blonde hår og den skære teint.

Hun er gift, men det varede kun halvandet år, så blev hun skilt fra manden og skal slet ikke have opført sig godt imod ham. Og det kan godt være, men noget mere uskyldigt kan man ikke se for sine øjne. Det vil sige, det er jo ikke denne meget nysselige førstehåndsuskyldighed, der ganske vist har *sit* tiltalende; dette er derimod denne soignerede, veludviklede uskyldighed, som intet menneske kan tage fejl af og som går en lige til hjertet og betager en med hele den magt, der nu en gang er det fuldendte givet.

Den anden skuespillerinde er i proverbet den slanke melankolske. Hun er ugift, har ingen historie, absolut ingen; der er ingen, der ved det mindste, og dog er der så meget talende i disse finttegnede, næsten magre lemmer, i dette ravblege, regelmæssige ansigt, overskygget som det er af ravnsorte lokker, båret af denne linjestærke, mandlige hals, æggende ved sit hånlige og dog længselssyge smil, uudgrundeligt ved disse øjne, hvis mørke har en blødhed i dets glans som stedmoderurtens dunkle blad i blomsten.

Dragten er dæmpet gul, kyradsagtig, stribet af brede læg på langs, med opstående, stiv krave og med knapper af topas. En lille, kruset strimmel kommer frem i kanten af kraven og ligeså for hånden af de snævertsluttende ærmer. Benklæderne er

korte, vide, opslidsede og af en død, grøn farve med bleget purpur i slidserne. Trikot gråt. – Den blå page har selvfølgelig skinnende hvidt. – Begge har de baret.

Sådan er de.

Og nu står den gule oppe på balkonen og læner sig frem over dens rand, mens den blå sidder dernede på springvandets bænk, mageligt lagt tilbage, og med de ringbesatte hænder foldede om det ene knæ. Drømmende stirrer han ud mod kampagnen.

Så taler han.

"Nej, der er ingenting til i verden som kvinder! – jeg forstår det ikke … der må være en trolddom i de linjer, hvori de er skabte, for blot jeg ser dem gå forbi: Isaura, Rosamund og Donna Lisa og de andre, blot jeg ser hvordan at dragten samler sig om deres form, hvordan den kaster sig under deres gang, så er det, som om mit hjerte drak blodet ud af alle mine årer og lod mit hoved tomt og uden tanker og mine lemmer skælvende og uden kraft, al – hele mit væsen samlet i en eneste lang og sitrende, angstfuld længsel. Hvad er det dog? Hvad kan det være? Det er, som lykken gik usynlig forbi min dør, og jeg skulle gribe den og holde den fast, og den skulle være min så vidunderligt, – og jeg kan jo ikke gribe, fordi jeg ikke kan se."

Så siger den anden page fra sin balkon:

"Og når du sad ved hendes fod, Lorenzo, og hun fortabt i sine tanker havde glemt, hvorfor hun havde ladet dig kalde, og du sad tavs og ventede, og hendes dejlige ansigt var over dig, mer fjernet i dets drømmes skyer end stjernen er det fra dig i sin himmel, og dog dit blik så nær, at hvert et træk var givet din beundring i vold, hver skønhedsbåren linjes drag, hver hudens

farvelilje i dens hvide ro som i dens bløde, rosennære skiften, var det dig da ikke som om hun, der hun sad, hørte en anden verden til end den, hvori du knælede i beundring, havde en anden verden inde, en anden verden om sig, hvor hendes søndagsklædte tanker gik mod mål, du ikke kendte, og hvor hun elsked' fjernt fra dig og dit, din verden og det hele, og drømte fjernt og længtes fjernt, og der var ikke mindste rum for dig at vinde i hendes tanker, endskønt du brændte efter at ofre dig for hende, efter at give dit liv og alt, blot for at der mellem hende og dig skulle være, om end kun et blink, af mindre end fællesskab, langt mindre end høren sammen."

"Jo, jo, du ved jo det er så. Men ..."

– Nu løber der et gyldengrønt firben langs henad jernkurvens rand. Det standser og ser sig om. Halen går på det ...

Hvis man kunne finde en sten ...

Tag dig nu i agt, min firbenede ven!

Nej, de er ikke til at ramme, de kan høre stenen længe før den kommer. Alligevel, en forskrækkelse fik han da.

Men pagerne, de blev borte med det samme.

Hun sad så nydeligt, den blå, og der var netop den rette uvidende længsel i hendes blik og en anelsesfuld nervøsitet i alle hendes bevægelser som i det lille drag af smerte om hendes mund, både når hun selv talte og endnu mere når hun lyttede til den gule pages bløde og lidt dybe røst, alt som den oppe fra balkonen bar de æggende og dog kærtegnende ord ned mod hende med klang af spot og klang af sympati.

Og er det nu ikke som om de begge var der igen?

De er der, og de har spillet videre i proverbet, mens de har været borte og er blevet ved at tale om den vage ynglingeelskov, der aldrig finder hvile, men rastløs flakker gennem alle anelsers lande og alle håbets himle, syg af længsel efter at stilles i en stor samlet følelses stærke, inderlige gløden; det har de talt om; den yngste med bitter beklagelse, den ældre mer og mer vemodigt, og nu siger den ældre, den gule, til den blå, at han ikke skal være så utålmodig efter at en kvindes genkærlighed skal fange ham og holde ham fast.

"Nej tro du mig," siger han, "den kærlighed, du finder, bundet af to hvide arme, med tvende øjne for din nære himmel og tvende læbers sikre salighed, den er for nær ved jorden og støvet, den har byttet drømmenes frie evighed for en lykke, der kan måles i timer og som ældes i timer; for om den end stadig forynges, så mister den dog hver gang en af de stråler, der i en gloriekrans, der ikke kan visne, stråler om drømmenes evige ungdom. Nej du er lykkelig!"

"Nej du er lykkelig!" svarer den blå, "jeg ville give en verden til, jeg var som du."

Og den blå rejser sig og begynder at gå nedad vejen mod kampagnen, og den gule ser efter ham med et vemodigt smil og siger for sig selv: "Nej *han* er lykkelig!"

Men langt nede på vejen vender den blå sig endnu en gang imod balkonen og råber, mens han løfter på baretten: "Nej du er lykkelig!"

Der burde have været roser.

Og så kunne der nu komme et vindpust og ryste en hel regn af rosenblade af de blomstertunge grene og hvirvle dem efter den bortgangne page.

Pesten i Bergamo (1881)

Der var Gammel-Bergamo oppe på toppen af et lavt bjerg, i hegn bag mure og porte, og der var det nye Bergamo nede ved bjergets fod, åbent for alle vinde.

En dag brød pesten ud dernede i den nye by og greb frygteligt om sig; der døde en mængde mennesker og de andre flygtede bort udover sletten, ad alle verdens fire hjørner til. Og borgerne i Gammel-Bergamo stak ild på den forladte by for at rense luften, men det hjalp ikke, de begyndte også at dø oppe hos dem, først en om dagen, så fem, så ti og så en snes, og da det var på sit højeste mange fler endnu.

Og de kunne ikke flygte sådan som de i den nye by havde gjort.

Der var jo de, der forsøgte det, men de kom til at leve et liv som det jagede dyrs, med skjul i grøfter og stenkister, under hegn og inde i de grønne marker; for bønderne, der både det ene sted og det andet havde fået pesten bragt i gårde af de første flygtninge, de stenede hver fremmed sjæl, de traf, bort fra deres enemærker, eller slog dem ned som gale hunde uden nåde eller barmhjertighed, i retfærdigt nødværge som de mente.

De måtte blive hvor de var de folk fra Gammel-Bergamo, og dag for dag blev det varmere i vejret og dag for dag blev den gruelige smitte griskere og griskere i sit tag. Forfærdelsen steg op som til galenskab, og hvad der havde været af orden og ret regimente, det var som om jorden havde slugt det og sendt det værste i stedet.

Lige i begyndelsen, da pesten kom på, havde folk sluttet sig sammen i enighed og samdrægtighed, havde været på vagt efter at ligene blev ordentligt og godt begravede, og havde hver dag sørget for, at der blev tændt store bål af ild på torve og pladser, at den sunde røg kunne drive gennem gaderne. Enebær og eddike var der blevet delt ud til de fattige, og fremfor alting havde folk søgt til kirkerne årle og silde, enkeltvis og i optog, hver dag havde de været inde for Gud med deres bønner, og hver aften, når solen gik i bjerge, havde alle kirkernes klokker råbt klagende imod himlen fra deres hundrede svingende svælg. Og faster var der blevet påbudt og relikvierne havde hver dag stået stillet frem på altrene.

Endelig en dag, de ikke vidste mere at gøre, havde de fra rådhusets altan, under basuners og tubers klang, udråbt den hellige jomfru til podesta eller borgmester over byen, nu og evindelig.

Men det hjalp altsammen ikke; der var ingenting der hjalp.

Og da folk fornam det og efterhånden blev faste i den tro, at Himlen enten ikke ville hjælpe eller ikke kunne, da ikke blot lagde de hænderne i skødet, sigende, at alting måtte komme som det komme skulle, nej, men det var som om synden fra en dulgt og snigende sot var blevet en ond og åbenbar, rasende pest, der hånd i hånd med den legemlige farsot higede efter at slå sjælen ihjel, ligesom denne efter at lægge deres kroppe øde. Så utrolige var deres gerninger, så uhyre deres forhærdelse. Luften var fuld af bespottelse og ugudelighed, af frådseres stønnen og drankeres hyl, og den vildeste nat var ikke sortere af uterlighed end deres dage var det.

"Idag ville vi æde, thi imorgen skulle vi dø!" – Det var som havde de sat *det* ud efter noder, at spille på mangfoldige instrumenter i en uendelig helvedeskoncert. Ja, havde ikke alle synder forud været opfundet, så var de blevet det her, for der var ikke den vej, de jo vendte sig hen i deres forkerthed. De unaturligste laster florerede iblandt dem, og selv sådanne sjældne synder som nekromantia, trolddom og djævlepåkaldelse var dem velbekendte, for de var mange, som tænkte hos Helvedes magter at få den beskyttelse, Himlen ikke havde villet yde.

Alt hvad der hed hjælpsomhed eller medlidenhed var forsvundet af sindene, enhver havde kun tanke for sig selv. Den syge blev set på som alles fælles fjende, og hændte det en stakkel, at han faldt om på gaden, mat af pestens første febersvimmel, der var ikke en dør, der åbnede sig for ham, men med spydestik og med stenkast blev han tvunget til at slæbe sig bort fra de sundes vej.

Og dag for dag tog pesten til, sommersolen brændte ned over byen, der faldt ikke en regndråbe, der rørte sig ikke en vind, og af lig, der lå og rådnede i husene, og af lig, der var ilde skjult i jorden, avledes der en kvælende stank, som blandede sig med gadernes stillestående luft og lokkede ravne og krager til i sværme og i skyer, så der var sort af dem på mure og på tage. Og rundt omkring på stadens ringmur sad der enkeltvis underlige, store, udenlandske fugle, langvejs fra, med rovlystne næb og forventningsfuldt krummede kløer, og de sad og så med deres rolige, griske øjne indover, som biede de kun på, at den ulykkelige by skulle blive én stor ådselkule.

Så var det elleveugersdagen efter at pesten var udbrudt, at tårnvægterne og andre folk, der var tilvejrs på høje steder, kunne se et sælsomt tog bugte sig fra sletten ind igennem den nye bys gader, mellem de røgsværtede stenmure og træskurenes sorte askedynger. En mængde mennesker! vist henved de sekshundrede eller fler, mænd og kvinder, gamle og unge, og de havde store, sorte kors imellem sig og brede bannere over sig, røde som ild og blod. De synger imens de går, og sære fortvivlelsesfuldt klagende toner bæres op igennem den stille, lummervarme luft.

Brune, grå, sorte er deres dragter, men alle har de et rødt mærke på brystet. Et kors er det da de kommer nærmere. For de kommer stadigt nærmere. De presser sig op ad den stejle, murindhegnede vej, som fører op til den gamle by. Der er et mylder af deres hvide ansigter, de har svøber i hænderne, der er en ildregn malet af på deres røde faner. Og de sorte kors svinger til den ene side og til den anden i trængslen.

En lugt stiger op fra den sammenstuvede hob, af sved, af aske, af vejstøv og gammel kirkerøgelse. De synger ikke mer, de taler ikkeheller, blot den samlede trippende, hjordeagtige lyd af deres nøgne fødder.

Ansigt ved ansigt dukker ind i tårnportens mørke, og kommer ud i lyset igen på den anden side, med lystrætte miner og halvvejs lukkede låg.

Så begynder sangen igen: et miserere, og de knuger svøben og går stærkere til som ved en krigssang.

Som de kom fra en udhungret by ser de ud, kinderne er hule på dem, deres kindben står frem, der er ingen blod i deres læber og de har mørke ringe under øjnene.

De fra Bergamo er stimlet sammen og ser på dem med forundring og med uro. Røde, forsvirede ansigter står mod disse blege; sløve, utugtsmatte blikke sænkes for disse hvasse, flammende øjne; grinende bespottere glemmer munden åben over disse hymner.

Og der er blod på alle de svøber af deres!

Folk blev ganske underlig tilmode over disse fremmede.

Men det varede ikke længe, før man fik det indtryk rystet af sig. Der var nogle, der havde kendt en halvgal skomager fra Brescia igen iblandt korsdragerne, og straks var den hele skare blevet til latter ved ham. Imidlertid var det jo dog noget nyt, en adspredelse fra det dagligdags, og da de fremmede marcherede afsted efter domkirken, så fulgte man efter, som man ville fulgt efter en bande gøglere eller efter en tam bjørn.

Men alt som man gik og skubbedes, blev man forbitret, man følte sig så nøgtern overfor disse menneskers højtidelighed, og man forstod jo meget godt, at disse skomagere og skræddere var kommet her for at omvende en, bede for en, og tale de ord, man ikke ville høre. Og der var to magre, gråhårede filosoffer, som havde sat ugudeligheden i system, de hidsede mængden og æggede den ret af deres hjerters ondskab, så for hvert skridt det gik mod kirken, blev mængdens holdning mere truende, deres vredesudbrud vildere, og der var kun lidt igen, så havde de lagt voldsom hånd på disse fremmede svøbeskræddere. Men så åbnede, ikke hundrede skridt fra kirkedøren, et værtshus sine døre, og en hel flok svirebrødre styrtede ud, den ene på ryggen af den anden, og de satte sig i spidsen for processionen og førte den syngende og vrælende med de naragtigst andægtige gebærder, undtagen en af dem, som vendte mølle indtil helt op

ad kirketrappens græsgroede trin. Så lo man jo, og alle kom fredeligt ind i helligdommen.

Det var underligt at være der igen, at skride hen igennem dette store, kølige rum, i denne luft, der var ram af gammel os fra vokslystander, over disse indsunkne fliser, foden kendte så godt, og over disse sten, hvis slidte ornamenter og blanke inskriptioner tanken så tit havde trættet sig med. Og mens nu øjet halvt nysgerrigt, halvt uvilligt lod sig lokke til hvile i det bløde halvlys under hvælvingerne, eller gled hen over den dæmpede brogethed af støvet guld og tilrøgede farver, eller kom til at fordybe sig i alterkrogenes sære skygger, så kom der en slags længsel op, der ikke var til at holde nede.

Imidlertid drev de fra værtshuset deres uvæsen oppe ved selve hovedalteret, og en stor og kraftig slagter iblandt dem, en ung mand, havde løst sit hvide forklæde af og bundet sig det om halsen, så det hang som en kåbe nedad hans ryg, og således holdt han messe deroppe med de vildeste, vanvittigste ord, fulde af utugt og af bespottelse; og en halvgammel lille tyksak, vims og væver, skønt han var så tyk, med et ansigt som et flået græskar; han var degn og responderede med alle de liderligste viser, der drev over lande, og han knælede og han kniksede og vendte bagdelen til alteret og ringede med klokken, som med en narrebjælde, og slog hjul om sig med røgelsekarret; og de andre drukne lå langs ad knæfaldet så lange de var, brølende af latter, hikkende af drik.

Og hele kirken lo og hujede, og hoverede over de fremmede, og råbte til dem om at se godt efter, at de kunne blive kloge på, hvad man regnede deres Vorherre for her i Gammel-Bergamo. For det var jo ikke så meget fordi man ville Gud noget, at man

jublede over optøjerne, som fordi man glædede sig ved, hvad for en brod i hjertet på disse hellige hver bespottelse måtte være.

Midt i skibet holdt de hellige sig, og de stønnede af kvide, deres hjerter kogte i dem af had og hævntørst, og de bad med øjne og hænder op til Gud, at han dog ville hævne sig for al den hån, der blev vist ham her i hans eget hus, de ville så gerne gå til grunde sammen med disse formastelige, blot han ville vise sin magt; med vellyst ville de knuses under hans hæl, blot han ville triumfere, og at forfærdelse og fortvivlelse og anger, der var for silde, måtte komme til at skrige ud ad alle disse ugudelige munde.

Og de istemte et miserere, der i hver tone klang som et råb efter den ildregn, der kom ned over Sodoma, efter den magt Samson havde, da han tog om filisterhusets søjler. De bad med sang og med ord, de blottede skuldrene og bad med deres svøber. Der lå de knælende række for række, blottede til bæltestedet, og svang de broddede rebknuder mod deres blodstrimede rygge. Vilde og rasende huggede de til, så blodet stod i stænk fra de hvinende svøber. Hvert slag var et offer til Gud. At de anderledes kunne slå, at de kunne rive sig i tusinde blodige stykker her for hans øjne! Dette legeme, hvormed de havde syndet imod hans bud, det skulle straffes, pines, gøres til intet, at han kunne se, hvor de hadede det, at han kunne se, hvor de var hunde for at tækkes ham, ringere end hunde under hans vilje, det laveste kryb, der åd støv under hans fodsål! Og slag på slag, til armene faldt ned eller krampen knyttede dem i knude. Der lå de række for række, med vanvidsfunklende øjne, med frådeskyer for deres munde, med blodet rislende ned ad deres kød.

Og de, som så på dette, følte med et deres hjerter banke, mærkede varmen stige op i deres kinder, og havde tungt ved at ånde. Det var ligesom om noget koldt strammede sig hen under deres hovedhud, og deres knæ blev så svage. For dette greb dem; der var et lille vanvidspunkt i deres hjerner, som forstod denne galskab.

Dette at føle sig som den vældige hårde guddoms træl, at sparke sig selv hen for hans fødder, at være hans, ikke i stille fromhed, ikke i blide bønners uvirksomhed, men være det rasende, i en selvfornedrelsens rus, i blod og hyl og under vædeblinkende svøbetunger, det var de oplagt til at forstå, selv slagteren blev stille, og de tandløse filosoffer dukkede deres grå hoveder for de øjne, de så omkring sig.

Og der blev ganske stille derinde i kirken, kun en sagte bølgen gik igennem hoben.

Da stod en iblandt de fremmede, en ung munk, op over dem og talte. Han var bleg som et lagen, hans sorte øjne glødede som kul, der er ved at slukkes, og de mørke, smertehærdede træk om hans mund var som var de skåret med en kniv i træ og ikke folder i et menneskes ansigt.

Han strakte de tynde, forlidte hænder op mod himlen i bøn, og de sorte kutteærmer gled ned om hans hvide, magre arme.

Så talte han.

Om Helvede, talte han, om at det var uendeligt som Himlen er uendelig, om den ensomme verden af pine, hver af de fordømte har at gennemlide og at fylde med sine skrig, søer af svovl var der, marker af skorpioner, flammer, der lagde sig om ham, som en kåbe den lægger sig, og stille, hærdede flammer,

der borede sig ind i ham som et spydsblad, der drejes rundt i et sår.

Der var ganske stille, åndeløse lyttede de efter hans ord, for han talte, som havde han set det med sine egne øjne, og de spurgte sig selv, er ikke denne en af de fordømte, som er sendt til os op af Helvedes gab for at vidne for os?

Så prædikede han længe om loven og lovens strenghed, om at hver tøddel i den skulle opfyldes, og om at hver overtrædelse, hvori de havde gjort sig skyldig, skulle regnes dem lige indtil lod og til unze. "Men Kristus er død for vore synder, siger I, vi er ikke mere under loven. Men jeg siger Eder, at Helvede skal ikke blive bedraget for en af Eder og ikke en af jerntænderne på Helvedes marterhjul skal gå udenfor Eders kød. I stoler på Golgathas kors, kom, kom! kom at se det! Jeg skal føre jer lige til dets fod. Det var en fredag, som I vide, at de stødte ham ud igennem en af deres porte og lagde den tungeste ende af et kors på hans skuldre, og lod ham bære det til en gold og nøgen lerbanke udenfor byen, og de fulgte hobetals med og rørte støvet med deres mange fødder, så der stod som en rød sky der over stedet. Og de rev hans klæder af ham og blottede hans legeme, således som lovens herrer lader en misdæder blotte for alles blikke, at alle kan se det kød, som skal overantvordes til pine, og de slængte ham ned på hans kors at ligge, og strakte ham der på og hug en nagle af jern gennem hver af hans modstridende hænder og en nagle gennem hans korslagte fødder, med køller hug de naglerne i lige til hovedet. Og de rejste korset i et hul i jorden, men det ville ikke stå fast og lige, og de rokkede det til og fra og drev kiler og pløkke ned rundt om det, og de, som gjorde det, slog deres hatte ud, at blodet fra

hans hænder ikke skulle dryppe dem i øjnene. Og han deroppe så ned for sig på soldaterne, som spillede om hans usyede kjortel, og på hele denne hujende hob, som han led for, at den kunne frelses, og der var ikke et medlidende øje i den hele hob. Og de dernede så igen på ham, som hang der lidende og svag, de så på det bræt over hans hoved, hvorpå der var skrevet *Jødernes Konge*, og de spottede ham og råbte op til ham: "Du som nedbryder templet og bygger det op på tre dage, frels nu dig selv; er du Guds søn, da stig ned fra dette kors." Da fortørnedes Guds højbårne søn i sit sind, og så de var ikke frelse værd, de hobe, der opfylder jorden, og han rev sine fødder ud over naglens hoved, og han knyttede sine hænder om hændernes nagler og drog dem ud, så korsets arme spændtes som en bue, og han sprang ned på jorden og rev sin kjortel til sig, så terningerne raslede nedover Golgathas skrænt, og han slyngede den om sig med en konges vrede og fo'r op til Himlen. Og korset stod tomt tilbage, og det store forsoningens værk blev aldrig fuldbragt. Der er ingen mægler mellem Gud og os; der er ingen Jesus død for os på korset, der er ingen Jesus død for os på korset, *der er ingen Jesus død for os på korset.*"

Han tav.

Ved de sidste ord havde han bøjet sig frem over mængden og både med læber og hænder ligesom kastet sit udsagn ned over deres hoveder, og der var gået en stønnen af angst igennem kirken, og i krogene var de begyndt at hulke.

Da trængte slagteren sig frem med opløftede, truende hænder, bleg som et lig, og han råbte: "Munk, munk, vil du nagle ham til korset igen, vil du!" Og bagved ham lød det hvæsende hæst: "Ja, ja, korsfæst, korsfæst ham!" Og fra alle

munde igen truende, tryglende, rungede det i en storm af råb op imod hvælvingerne: "Korsfæst, korsfæst ham."

Og klart og lyst en enkelt bævende røst: "Korsfæst ham!"

Men munken så ned over dette flagr af opstrakte hænder, mod disse fortrukne ansigter, med de råbende mundes mørke åbninger, hvor tandrækkerne lyste hvidt som tænderne på tirrede rovdyr, og han bredte armene i et øjebliks ekstase op mod himlen og lo. Så steg han ned, og hans folk løftede deres ildregnsbannere og deres tomme, sorte kors, og trængte ud af kirken, og atter drog de syngende henover torvet og atter hen gennem tårnportens gab.

Og de fra Gammel-Bergamo stirrede efter dem, mens de gik ned ad bjerget. Den stejle, murindhegnede vej var tåget af lys fra solen, som sank derude over sletten, og de var halvt at se kun nu for alt det lys, men på byens røde ringmur tegnede skyggerne sig sort og skarpt af deres store kors, der svingede fra den ene side og til den anden side i trængslen.

Fjernere blev sangen; rødt glimtede endnu et banner eller to fra den nye bys brandsorte tomt, så blev de borte i den lyse slette.

Fru Fønss (Maj 1882)

I det nette anlæg bagved pavernes gamle palads i Avignon står der en udsigtsbænk, hvorfra man ser hen over Rhônen, over Durances blomsterbred, over høje og marker og over en del af byen.

En oktobereftermiddag sad der på denne bænk to danske damer, en enkefru Fønss og hendes datter Ellinor.

Skønt de havde været her et par dage, og skønt de allerede kendte den udsigt, der lå for dem, såre vel, sad de dog endnu og undrede sig over, at der så sådan ud i Provence.

At det virkelig var Provence! En leret flod, med flager af dyndet sand og uendelige bredder af stengråt grus; så blegbrune marker uden et græsstrå, blegbrune skrænter, blegbrune højder og støvlyse veje, og hist og her hos de hvide huse grupper af sorte træer, fuldstændig sorte buske og træer. Over alt dette en hvidlig, lyssitrende himmel, der gjorde alting endnu blegere, endnu mere tørt og trættende lyst, ikke et glimt af frodig, mættet lød, lutter sultne, solpinte farver, og ikke en lyd i luften, ikke en le, der hug igennem græsset, ikke en vogn, der skramlede henad vejene; og byen dér til begge sider ligesom bygget af stilhed, med alle de middagstavse gader, alle de døvstumme huse med hvert skodde, hver jalousi lukket i, lukket i hvert eneste; huse, der hverken kunne høre eller se.

Fru Fønss havde kun et resigneret smil overfor denne livløse ensformighed, men Ellinor gjorde den synligt nervøs, ikke livligt ærgerlig nervøs, men klynkende og mat, som man kan blive det ved et døgnlangt regnvejr, når alle ens triste tanker

regner ned med, eller ved et stueurs idiotisk trøstende dikken, når man sidder og er uhelbredelig led ved sig selv, eller ved blomsterne i ens tapet, når den samme kæde af luvslidte drømme mod ens vilje hasper rundt i ens hjerne, og knyttes sammen og går i stykker og knyttes sammen igen i en kvalmende uendelighed. Det tog ligefrem legemligt på hende, dette landskab, og førte hende en afmagt nær, således havde det idag svoret sig sammen med erindringer om et håb, der var bristet, og om lifligt søde drømme, der nu kun var sygnende vamle, drømme, som hun rødmede skamrød ved at mindes og dog aldrig kunne glemme. Og hvad havde det så med egnen her at gøre, slaget havde jo truffet hende langt herfra, i hjemlige omgivelser, ved vatret sund, under lysgrønne bøge, og dog havde hver blegbrun bakkebølge det på sine læber, og hvert grønskoddet hus stod og tav med det her.

Det var den gamle sorg for unge hjerter, det, der var mødt hende, hun havde elsket en mand og troet på kærlighed igen, og så havde han pludselig kåret sig en anden; hvorfor, til hvad? hvad havde hun gjort ham? hvad havde hun forandret sig, var hun ikke den samme? og alle de evige spørgsmål om igen. Hun havde ikke sagt et ord til sin moder, men hendes moder havde forstået det hver smule og havde været så omhyggelig for hende; hun kunne have skreget ved denne omhu, som vidste og slet ikke måtte vide, og hendes moder havde forstået det også, og så var de rejst.

Hele rejsen var blot for at *hun* skulle glemme.

Fru Fønss behøvede ikke at gøre datteren sky ved at se på hendes ansigt, for at vide, hvor hun var henne; blot hun holdt øje med den nervøse lille hånd, der lå ved hendes side, og som

strakte sig så magtløs fortvivlet på bænkens tremmer, for hvert øjeblik at forandre stilling, ligesom en febersyg, der flytter sig i sin hede seng; blot hun gjorde dét, så på denne hånd, så vidste hun også, hvor livstræt de unge øjne stirrede ud for sig, hvor forpint det fine ansigt sitrede i hvert drag, hvor blegt det var i sin liden og hvor sygeligt årerne blånede frem under tindingernes skære hud.

Det gjorde hende så ondt for hendes lille pige, og hun ville så gerne have haft hende lænet op mod sit bryst for at ånde alle de trøstens ord ned over hende, som hun kunne tænke; men hun havde den tro, at der er sorger, der skal dø i løndom og som ikke må få lov at skrige ud i ord, end ikke mellem moder og datter, at ikke en dag under nye forhold, når alting vil bygge sig op til henrykkelse og til lykke, at så ikke disse ord skal være der som en hindring, noget, der tynger og gør ufri, fordi den, der har sagt dem, vil høre dem ligge og hviske i en andens sind, tænke sig dem set på, vendt og drejet i en andens tanker.

Og så også det, at hun var bange for at gøre datteren skade ved at gøre hende fortroligheden let, hun ville ikke have Ellinor til at rødme for sig, hun ville ikke, hvor meget det så kunne lette, hjælpe hende over den ydmygelse, der ligger i at lægge sin sjæls de lønligst egne vråer åbne for en andens øje, tværtimod, så meget tungere det end gjorde det for dem begge, så var hun glad ved, at den sjælens fornemhed, der var hos hende selv, den fandt hun igen i en vis sund stivhed hos sin unge datter.

En gang – der var en gang for mange, mange år siden, da hun selv var sådan en attenårs pige, da havde hun elsket af hele sin sjæl, med hver sans i sit legeme, hvert livshåb, hver tanke; og det havde ikke måttet være, ikke kunnet blive; han havde kun

haft sin troskab at byde på, til at prøve i en uendelig forlovelse, og der var forhold i hendes hjem, der ikke kunne vente. Så havde hun da taget ham, de havde givet hende, ham, der var disse forholds herre. De blev gift, så kom børnene, Tage, sønnen, der var med her i Avignon, datteren, der sad ved hendes side, og det var blevet meget bedre end hun havde kunnet vente, både lysere og lettere. Otte år varede det, så døde manden, og hun sørgede over ham af et oprigtigt hjerte, for hun havde lært at holde af denne fine, tyndblodede natur, der med en anspændt, egoistisk kærlighed næsten sygeligt elskede, hvad der ved slægt og familiebånd hørte den til, og som af hele den store verden derude ikke brød sig om andet end om, hvad den mente, blot dens mening, ikke andet. Efter mandens død havde hun så levet meget for sine børn, men havde ikke stænget sig inde med dem, havde taget del i selskabslivet, som det for en så ung og formuende enke var naturligt, og nu var hendes søn enogtyve år gammel, og hun selv havde ikke mange dage tilbage inden hun var fyrre. Men hun var smuk endnu, der var ikke et gråt stænk i hendes tunge, dunkelblonde hår, ikke en rynke om de store, frejdige øjne, og figuren var slank i dens formbeherskede fylde. De kraftige, linjefine træk blev hævet frem ved den dunklere, mer farvedybe teint, som årene havde givet hende, men der var en sødme i smilet om hendes dybt indvigede læber, en næsten forjætningsfuld ungdom i hendes brune øjnes blødt duggede tindren, som gjorde alting mildt igen og blidt. Og dog var der så atter kindens alvorligt store runding, den modne kvindes viljestærke hage.

"Nu kommer Tage vist," sagde fru Fønss til datteren, da hun hørte latter og nogle danske udråb på den anden side af den

tykke hæk af avnbøg.

Ellinor tog sig sammen.

Og der var Tage, Tage og Kastagers, grosserer Kastager fra København med søster og datter; fru Kastager lå syg derhjemme på hotellet.

Fru Fønss og Ellinor gjorde plads for de to damer, herrerne forsøgte et øjeblik at konversere stående, men lod sig snart lokke af den lave gråstensmur, der omgav udsigtspunktet, og så sad man der og talte lige det nødvendigste, for de nysankomne var trætte af en lille jernbaneudflugt ud i det rosenblussende Provence.

"Hov!" råbte Tage og slog sig med den flade hånd på sine lyse benklæder, "se dér!"

Man så.

Ude i det brune landskab viste der sig en støvsky, over den en støvkappe, midt imellem begge øjnedes en hest. "Det er den englænder, jeg talte om, der kom forleden," sagde Tage henimod moderen. "Har De set nogen ride sådan?" vendte han sig mod Kastager, "han minder mig om en gaucho."

"Mazeppa?" sagde Kastager spørgende.

Rytteren forsvandt.

Så rejste man sig og begav sig på vej til hotellet.

Disse Kastagers havde man truffet i Belfort, og da de skulle samme tur, ned igennem Sydfrankrig og langs ad Rivieraen, var man foreløbig fulgtes. Her i Avignon var så begge familier standset, grossererens, fordi fruen havde fået ondt i en åreknude, Fønss'es, fordi Ellinor øjensynligt trængte til ro.

Tage var henrykt over dette samliv, for han forelskede sig dag for dag mere og mere uhelbredeligt i den nydelige Ida Kastager,

men fru Fønss var ikke så godt fornøjet, for vel var Tage meget sikker og udviklet for sin alder, men det havde jo slet ikke hast med nogen forlovelse, og så desuden denne Kastager. Ida var en prægtig lille pige, fruen var en meget dannet dame af udmærket familie, og grossereren selv var både dygtig, rig og brav, men der var et skær af latterlighed over ham, og der kom et smil om folks læber eller et blink i deres øjne, når man nævnede grosserer Kastager. Han var nemlig så ildfuld og så så overordentlig begejstret, var det så åbenhjertigt, så larmende og så meddelsomt, og derfor var det, for der fordres jo nu netop så megen diskretion for at omgås med begejstring. Men fru Fønss holdt ikke af at tænke på, at man nævnede Tages svigerfader med et blink i øjet, et smil om munden, og derfor holdt hun sig lidt kølig overfor familien, til stor sorg for den forelskede Tage.

Næste dags formiddag var Tage og hans moder gået hen for at se på byens lille museum. De fandt porten åben, men dørene ind til samlingen lukkede; og at ringe viste sig at være frugtesløst. Imidlertid gav porten adgang til det ikke synderlig store gårdsrum, der var omgivet af en nylig hvidtet buegang, hvis korte, tyklivede søjler stivede hinanden af med sorte jernstænger.

De gik rundt og så på hvad der var stillet op langs væggen, romerske gravmæler, stykker af sarkofager, en hovedløs draperifigur, to ryghvirvler af en hvalfisk og en række arkitektoniske detailler.

På alle mærkværdighederne var der friske spor af murerens kalkkost.

Så var de ved deres udgangspunkt igen.

Tage løb op ad trappen for at se ad, om der dog ikke et steds i huset skulle være folk, og fru Fønss gav sig til at spadsere frem og tilbage i buegangen.

Som hun var på tur op efter porten, viste der sig for enden af gangen, lige foran hende, en høj, skægget herre med et solbrunt ansigt. Han havde en rejsebog i hånden, lyttede tilbage og så så frem for sig hen på hende.

Hun kom straks til at tænke på englænderen fra i går.

"Undskyld frue," begyndte han spørgende, og hilste.

"Jeg er fremmed," svarede fru Fønss, "der synes ikke at være nogen hjemme, men min søn er løbet ovenpå for at se ad ... "

Disse ord veksledes på fransk.

I det samme kom Tage til, "jeg har været helt rundt," sagde han, "også inde i en lejlighed, men der var ikke en kat."

"Jeg hører," sagde englænderen, denne gang på dansk, "at jeg har den fornøjelse at være sammen med landsmænd."

Han hilste atter og gik nogle skridt tilbage, som for at antyde, at han kun havde sagt dette for at de kunne vide, at han forstod hvad de talte; men pludseligt trådte han endnu nærmere end før, med et spændt, bevæget udtryk i sit ansigt, og sagde: "For det skulle da ikke være, at fruen og jeg er gamle bekendte?"

"Er det Emil Thorbrøgger?" udbrød fru Fønss, og rakte hånden frem.

Han greb den. "Ja, det er mig," sagde han glad, "og det er Dem!"

Han havde næsten tårer i øjnene, da han så på hende.

Fruen forestillede Tage som sin søn.

Tage havde aldrig i sit liv hørt denne Thorbrøgger nævne, men han tænkte ikke på *det*, bare på at gauchoen var faldet ud til at blive en dansker, og da der blev en pause, og nogen skulle sige noget, kunne han ikke lade være med at udbryde: "Og jeg, der igår sagde, at De mindede mig om en gaucho!"

Ja dét, svarede Thorbrøgger, var da også så temmelig nær ved sandheden, eftersom han i enogtyve år havde levet midt inde på sletterne i La Plata og ganske vist i alle de år været mer til hest end til fods.

Og nu var han kommet her til Europa!

Ja, nu havde han solgt sin jord og sine får og var kommet for at se sig om i denne gamle verden, hvor han hørte hjemme; men med skam at tale om, måtte han sige, at han tit og ofte fandt det meget kedeligt, sådan at rejse for sin fornøjelse.

Han havde måske hjemve efter prærierne?

Nej, han havde aldrig haft nogen længsel efter steder eller lande, han troede det var blot det daglige arbejde han savnede.

Sådan taltes der nu en stund. Endelig kom kustoden, ophedet og forpustet, med salathoveder under armen og et knippe brandrøde tomater i hånden, og de blev lukket ind i den lille, beklumrede malerisamling, hvor de kun fik det allervageste indtryk af den gamle Vernets gullige uvejrsskyer og sortladne vande, mens de derimod gjorde sig ganske vel bekendt med hinandens liv og skæbne i de mange år, der var gået hen, siden de skiltes.

For det var jo ham, hun havde elsket, den gang hun bandtes til en anden; og i de dage, der nu kom, hvor de var meget sammen, og hvor de andre, i følelsen af, at så gamle venner måtte have meget at sige hinanden, så ofte lod dem ene, i de

dage mærkede de snart begge to, at hvormeget de så i årenes løb havde forandret sig, deres hjerter havde intet glemt.

Måske var det ham, der først blev det va'r, for hele ungdommens usikkerhed, dens sentimentalitet og dens elegiske længsler kom over ham med det samme, og han led derved, det var den modne mand imod, sådan med et at være berøvet den livsro, den selvsikkerhed, som han i tiden havde erhvervet, og han ønskede sig sin kærlighed anderledes præget, ville, den skulle været mere værdig, mere fattet.

Hun følte sig ikke yngre, syntes hun, men det var hende, som i hendes sjæl et standset, opstemmet tårevæld var bristet åbent igen og atter var begyndt at rinde; og det var så lykkeligt og lettende at græde, og hun havde en rigdomsfølelse over for disse tårer, som var hun mere værd og alting hende mere værd igen; en ungdomsfølelse tilsidst.

En aften en af disse dage sad fru Fønss ene hjemme, Ellinor havde lagt sig tidligt, og Tage var gået med Kastagers i teatret. Hun havde siddet der i det kedelige hotelværelse og drømt i det halvmørke, et par lys kunne fremkalde, til drømmene var gået istå af den evindelige kommen og kommen igen, og hun var blevet træt, men af den blide, smilende træthed, der breder sig over en, når lykkelige tanker er ved at slumre hen i ens sind.

Hun kunne ikke blive siddende her og se hen for sig hele aftenen uden så meget som en bog, og det ville vare mer end en time endnu, inden teatret var forbi; så gav hun sig til at gå op og ned ad gulvet, standsede foran spejlet og rettede på sit hår.

Hun kunne jo gå ned i læsekabinettet og se på de illustrerede blade. Der var altid tomt der på denne tid af aftenen.

Hun kastede et stort, sort kniplingsslør over hovedet og gik ned.

Jo, der var tomt.

Det lille, tætmøblerede værelse var blændende oplyst af et halvt dusin brede gasblus; der var hedt derinde og luften næsten svidende tør.

Hun trak sløret ned om skuldrene.

De hvide blade der på bordet, mapperne med deres store guldbogstaver, de tomme fløjlsstole, gulvtæppets regelmæssige kvadrater og reppsgardinernes ligestøbte folder, det så altsammen så stumt ud i dette stærke lys.

Hun drømte endnu, og drømmende stod hun og lyttede til gasblussenes langtonede syngen.

Man kunne næsten blive svimmel af den varme.

Langsomt rakte hun, for at støtte sig, op efter en stor, tung bronzevase, der var anbragt på en konsol på væggen, og greb i dens blomsterknudrede kant.

Det var bekvemt at stå sådan, og bronzen var så dejlig kølig imod hendes hånd. Men som hun stod der, kom noget andet til. Hun begyndte at føle det som en tilfredsstillelse for sine lemmer, for sit legeme, den plastisk skønne stilling, hvori hun var sunket hen, og bevidstheden om, hvor godt det klædte hende, om den skønhed, der var over hende i dette øjeblik, og selve den legemlige fornemmelse af harmoni, det samlede sig til en følelse af triumf, strømmede som en underlig festlig jubel igennem hende.

Hun syntes sig så stærk i denne stund, livet lå for hende som en stor og strålende dag, og ikke mere som en dag, der hælder imod tusmørkets stille, vemodsfulde timer, men som et stort og

vågent spand af tid, med hede pulse bankende i hvert sekund, med lysets lyst, med handling og med fart, og en uendelighed udadtil og indad. Og hun begejstredes ved livets fylde og længtes mod den med en rejsefebers svimmelhed og gløden.

Længe stod hun sådan, betaget af sine tanker, glemmende alt omkring sig. Så, pludseligt, ligesom hørte hun tavsheden derinde, gasflammernes langtonede syngen, og hun lod hånden falde ned fra vasen, satte sig ved bordet og begyndte at blade i en mappe.

Hun hørte skridt, der gik døren forbi, hørte dem vende om, og så så Thorbrøgger træde ind.

Der veksledes et par ord, men da hun syntes optaget af sine billeder, gav også han sig til at se i de journaler der lå. Meget interesserede de ham imidlertid næppe, for da hun noget efter så op, mødte hun hans blik, der stirrede forskende over på hende.

Han så ud, som om han var lige ved at ville tale, og der var et nervøst, besluttet udtryk om hans mund, som sagde hende så bestemt hvad de ord ville blive, at hun rødmede, og instinktmæssig, ligesom for at holde ordene tilbage, rakte sit billedblad over bordet til ham og pegede på en tegning deri af nogle pampasryttere, der slyngede lassoer efter vilde tyre.

Han var også lige ved at lade sig lokke til en spøg om tegnerens naive forestillinger om den kunst, at kaste med lasso; det var det jo så fristende let at tale om, i modsætning til det, han havde i tanker, men så tog han resolut og skød bladet til side, bøjede sig lidt frem imod bordet og sagde: "Jeg har tænkt så meget på Dem siden vi mødtes, jeg har altid tænkt så meget på Dem, både den gang i Danmark og derovre hvor jeg har

været. Og jeg har altid elsket Dem, og når jeg nu sommetider synes jeg aldrig har elsket Dem før nu, vi igen har truffet hinanden, så er det ikke sandt, så stor min kærlighed også er, for jeg har altid elsket Dem, jeg har elsket Dem altid. Og dersom jeg nu måtte få lov til, at De skulle være min, De kan ikke forstå, hvad det ville være for mig, om De, der har været taget fra mig i så mange år, om De ville komme tilbage!"

Han tav et øjeblik, så rejste han sig og kom nærmere hen til hende.

"Å, men så sig dog et ord, jeg står her og taler som iblinde, jeg må jo tale til Dem som til en tolk, en fremmed, der skal sige det igen til det hjerte, jeg taler til, jeg ved jo ikke … stå og veje mine ord … jeg ved jo ikke hvor fjern eller hvor nær, jeg tør jo ikke give den lyd, den tilbedelse, der opfylder mig – eller tør jeg?"

Han lod sig synke ned på en stol ved hendes side.

"Turde jeg, behøvede jeg ikke at frygte, – er det sandt! å Gud velsigne dig, Paula!"

"Der er ingen ting, der skal holde os adskilt længere," sagde hun, med sin hånd i hans, "hvad der så kommer, jeg har ret til at være lykkelig en gang, til at leve fuldt ud en gang på min natur, leve mine længsler og mine drømme. Jeg har aldrig resigneret; fordi lykken ikke kom til mig, troede jeg dog aldrig, at livet var lutter tarvelighed og pligt, jeg vidste, der var lykkelige til."

Tavs kyssede han hendes hånd.

"Jeg ved," sagde hun sørgmodigt, "de, der vil dømme mig mildest, de vil unde mig den lykke det er mig, at vide mig elsket af dig, men de vil også sige, at dét skulle være mig nok."

"Men det ville aldrig være mig nok, og du kunne aldrig have ret til at slippe mig sådan."

"Nej," sagde hun, "nej."

Lidt efter gik hun så op til Ellinor.

Ellinor sov.

Fru Fønss satte sig ved hendes seng og så på det blege barn, hvis træk kun utydeligt kunne skimtes i natlampens gule, fattige skær.

For Ellinors skyld måtte de vente. Om et par dage ville de skilles fra Thorbrøgger og tage til Nizza og blive der alene; hele den vinter ville hun leve for at få Ellinor rask. Men imorgen ville hun fortælle børnene hvad der var sket, og hvad der var i vente. Hvordan de så ville tage det, det var hende umuligt at leve sammen med dem dag ud og dag ind, næsten lukket ude fra dem ved en sådan hemmelighed. Og de måtte jo også have tid til at vænne sig til tanken; for til en skilsmisse imellem dem ville det jo blive, større eller mindre, det kom an på børnene selv. Hvad ordningen af deres liv, i forhold til hende og til ham, angik, der skulle de råde helt. Hun ville ingenting fordre. Her var det til dem at *give*.

Hun hørte Tages skridt inde i salonen og gik ind til ham.

Han var på én gang så strålende og så nervøs, at fruen straks tænkte, at der var sket noget, og hun anede også hvad.

Men han, der ville finde en slags indledning til det, han havde på hjerte, sad og talte sig distræt om teateret, og først da hans moder gik hen til ham og lagde sin hånd på hans pande, og tvang ham til at se op på sig, fik han fortalt, at han havde friet til Ida Kastager og fået: Ja.

Længe talte de så om det, men fru Fønss følte hele tiden, at der over det hun sagde var en kølighed, som hun ikke kunne overvinde, fordi hun frygtede for at stemme altfor meget i med

Tage, på grund af den bevægelse, hvori hun selv var, og så også det, at hun ikke kunne tåle, at hendes mistroiske tanker tænkte sig på spor efter selv den svageste skygge af forbindelse mellem dét, at hun var venlig i aften, og dét, hun ville fortælle imorgen.

Tage mærkede imidlertid ingen kølighed til.

Det var ikke meget, fru Fønss fik sovet den nat, hun havde altfor mange tanker til at holde sig vågen med. Hun tænkte på, hvor underligt det var, at han og hun skulle mødes, og at de, da de mødtes, skulle holde af hinanden som i gamle dage.

Men det *var* gamle dage, især for hende, hun var jo ikke, hun kunne i alt fald ikke være ung længere. Og det ville vise sig, han ville komme til at måtte bære over med hende, vænne sig til, at det var længe siden hun var atten år ung. Men hun følte sig ung, hun var det i så mange henseender, og alligevel var der dét, at hun havde bevidstheden om sine år; hun så det så tydeligt i tusinde bevægelser, i miner og gestus, i måden hun ville komme på efter et vink, måden, hvorpå hun ville smile ved et svar, ti gange om dagen ville hun gøre sig gammel i det, fordi hun ville mangle modet til i det ydre at være så ung som sit sind.

Og tanker kom og tanker gik, men gennem det altsammen brød idelig det samme spørgsmål frem, om hendes børn, hvad de ville sige.

Det var op på formiddagen den næste dag, at hun æskede svaret.

De sad i salonen.

Hun sagde, at hun havde noget vigtigt at lade dem vide, noget, som ville gøre en stor forandring for dem alle, noget, som ville komme dem meget uventet. Hun bad dem om at høre det, så roligt som de kunne, og ikke lade sig rive hen til

ubetænksomme ting af det første indtryk; for de måtte vide, at dét, hun ville fortælle dem, var fast afgjort, og at ingenting, de kunne sige, ville få hende til at forandre det.

"Jeg vil gifte mig igen," sagde hun, og hun fortalte dem, hvordan hun havde elsket Thorbrøgger, før hun kendte deres fader, hvordan hun var blevet skilt fra ham, og hvordan de nu havde fundet hinanden.

Ellinor græd, men Tage havde rejst sig fra sin plads, helt forvildet, så var han gået hen til hende, havde lagt sig ned på sine knæ foran hende og grebet hendes hånd, som han hulkende, halvt kvalt af bevægelse, trykkede imod sin kind, med en usigelig ømhed, med et udtryk af rådvildhed i hvert træk i sit ansigt.

"Å, men moder, kæreste moder! hvad har vi dog gjort dig, har vi ikke elsket dig altid, har vi ikke, både når vi var hos dig og når vi var borte fra dig, længtes ind imod dig som mod det bedste vi ejede i verden? Fader har vi jo ikke kendt uden gennem dig, det er dig, der har lært os at elske ham, og når Ellinor og jeg holder så meget af hinanden, er det så ikke, fordi du dag i dag, utrættelig har vist den ene, hvad det var, der var værd at elske hos den anden, og har det ikke været sådan med hvert menneske vi har knyttet os til, har vi ikke alting fra dig! Alting har vi fra dig, og vi tilbeder dig moder, dersom du vidste ... å, du aner ikke, hvor tit vor kærlighed til dig higer efter at gå over alle bredder og grænser, op imod dig, men det er dig igen der har lært os at holde den nede, og vi tør aldrig komme dig så inderlig nær, som vi så gerne ville. Og nu siger du, du vil helt tage dig bort fra os, ganske skubbe os til side! men det er jo umuligt, hvad kunne den, der mente os det værst i verden, gøre mod os,

der var så frygteligt som dét, og du mener os det jo ikke værst i verden, du mener os det jo godt, hvor kan det så være muligt! Skynd dig at sige, det var ikke sandt, sig det var ikke sandt Tage, det var ikke sandt Ellinor."

"Tage, Tage, kom dog til dig selv og gør det ikke så tungt, både for dig selv og for os andre."

Tage rejste sig.

"Tungt!" sagde han, "tungt, tungt, å gid det ikke var andet end tungt, men det er jo frygteligt, – unaturligt; det er til at blive vanvittig over at tænke på. Aner du også virkelig, hvad det er, du har givet mig at tænke på? Min moder givet ind under en fremmed mands kærtegn, min moder attrået, favnet og favnende igen, å, det er tanker for en søn, tanker værre end den værste forhånelse, – men det er umuligt, det *skal* være umuligt, det *skal*, for skulle der ikke være såmegen magt i en søns bønner! Ellinor, sid ikke der og græd, kom og hjælp mig med at bede moder om at have medlidenhed med os."

Fru Fønss gjorde en afværgende bevægelse med hånden og sagde: "Lad Ellinor være, hun kan være træt nok endda, og jeg har jo desuden sagt jer, at der kan ingenting forandres."

"Jeg ville ønske jeg var død," sagde Ellinor, "men det er sandt alt hvad Tage siger, moder, og det kan aldrig være ret af dig, nu i den alder vi er, at give os en stedfader."

"Stedfader," råbte Tage, "jeg vil ikke håbe han vover blot et øjeblik ... Du er gal, hvor han går ind, der går vi ud, der er ikke den magt på jorden, der skal få mig til at tåle det mindste fællesskab med det menneske. Det er til moder at vælge; – men *ham* eller *os*! Går de nygifte til Danmark er *vi* landsforviste, bliver de her, bliver *vi* ikke."

"Er det din mening, Tage?" spurgte fru Fønss.

"Jeg tror ikke du tvivler; tænk blot det familieliv: Ida og jeg siddende derude på terrassen en måneskinsaften, og der er nogen der hvisker bagved laurbærbuskettet, og Ida spørge, hvem det er der hvisker, og mig svare: Det er min moder og hendes nye mand. – Nej, nej, jeg burde ikke have sagt det; men du ser allerede, hvorledes det virker, hvad fortræd det har gjort mig, og det vil heller ikke gøre Ellinor bedre, kan du tro."

Fru Fønss lod børnene gå, og blev siddende ene tilbage.

Nej, Tage havde ret, det havde ikke gjort dem godt; hvor de allerede var kommet langt fra hende i denne korte time; hvor de så på hende, ikke som hendes, men som deres faders børn, og hvor de var rede til at slippe hende, blot de havde mærket, at ikke hver eneste følelse i hendes hjerte var deres; men hun var jo dog ikke ene og alene Tages og Ellinors moder, hun var jo dog et menneske for sig selv, med liv for sig og håb for sig, også uden i sammenhæng med dem. Men så ung som hun havde troet, var hun dog måske ikke. Hun havde mærket det i denne samtale med sine børn. Havde hun ikke siddet der, frygtsom, trods sine ord, og næsten følt sig som den, der havde gjort indgreb i ungdommens ret, og var ikke hele ungdommens sikre fordringsfuldhed og dens naive tyranniskhed gået igennem alt hvad *de* havde sagt, – det er os det tilkommer at elske, det er vort at livet det er, og Eders liv det er at være til for os.

Hun begyndte at forstå, at det kunne være en tilfredsstillelse at være helt gammel, ikke at hun ønskede det, men det smilede dog svagt til hende som en fjern fred, nu, efter al den bevægelse hvori hun den sidste tid havde været, nu, da udsigten til så megen uenighed var så nær. For hun troede ikke, at hendes

børn ville komme på andre tanker end dem, de havde, og hun måtte jo dog tale med dem derom igen og igen, inden hun opgav håbet. Det bedste var, at Thorbrøgger rejste straks; når han ikke var tilstede, ville børnene måske være mindre irritable, og hun kunne komme til at vise dem, hvor ivrig hun var efter at tage alle mulige hensyn til dem; den første bitterhed ville så få tid til at forsvinde og alting … nej, hun troede ikke på, at alting ville blive godt.

Det blev da sådan, at Thorbrøgger indvilligede i at rejse til Danmark for at få deres papirer i orden. Foreløbig skulle han så blive der. Der syntes imidlertid ikke at være vundet noget ved det. Børnene skyede hende, Tage var altid sammen med Ida eller hendes fader, og Ellinor skulle altid holde den syge fru Kastager med selskab. Og var de så endelig sammen, hvor var da ikke blot den gamle fortrolighed, den gamle hygge, men hvor var de tusinde samtaleemner, og fandt de endelig et, hvor var så dets interesse blevet af? De sad der og holdt en konversation i gang som mellem mennesker, der en tidlang har nydt godt af hinandens selskab og nu skal skilles, og de, der skal rejse, har alle deres tanker samlede om rejsens mål, og de, der skal blive, tænker kun på, hvordan de skal falde tilbage til et hjemligt liv og til hjemlige vaner, når de fremmede er rejst.

Der var intet fællesskab mer i deres liv, hele følelsen af at høre sammen, var forsvundet. De kunne tale om, hvordan de skulle indrette sig i næste uge, næste måned, om en måned til også, men det interesserede dem ikke som det var dage af deres liv, det drejede sig om, kun som en ventetid, der skulle overstås på den måde eller på en anden, for alle tre spurgte de i deres tanker: Og hvad så? fordi de ingen tryghed kunne føle til deres

liv, fordi de ingen grund havde til at bygge det op på, før *det* var ordnet, det som havde skilt dem.

Og for hver dag der gik, glemte børnene mer og mer hvad deres moder havde været for dem, sådan som børn vil glemme, når de tror, der er blevet gjort dem uret, tusinde velgerninger for en eneste uret.

Tage var den blødeste af dem, men også den, der var dybest såret, fordi han var den, der havde elsket mest. Han havde grædt i lange nætter over den moder, han ikke kunne beholde, just sådan som han ville, og der var tider, hvor erindringen om hendes kærlighed til ham var ved at døve hver anden følelse i hans bryst. En dag var han også gået ind til hende og havde bedet og tigget hende om at være deres, deres alene og slet ingen andens, og han havde jo fået: Nej. Og dette nej havde gjort ham hård, og kold også, en kulde, som han i begyndelsen var blevet ængstelig for, fordi der kom sådan en frygtelig tomhed med det samme.

Ellinor var det anderledes med, hun havde på en underlig måde mest følt det som en uret mod hendes afdøde fader, og hun begyndte en fetishdyrkelse af denne fader, hun kun ganske dunkelt kunne huske, og gjorde ham så levende for sig, ved at fordybe sig i alt, hvad hun havde hørt om ham, spurgte Kastager om ham, og Tage, kyssede hver morgen og aften en portrætmedaljon hun havde af ham, og længtes med en noget hysterisk længsel efter breve fra ham, der var der hjemme, og ting, der havde tilhørt ham.

Samtidig med at faderen således steg, sank moderen. Det, at hun havde forelsket sig i en mand, gjorde hende mindre i datterens øjne; hun var ikke moderen mere, den ufejlbarlige,

den klogeste, ypperste, skønneste, hun var et fruentimmer som andre mennesker, ikke ganske, men fordi hun ikke var det ganske, en, som man netop kunne kritisere og bedømme og finde svagheder hos og fejl. Ellinor var glad ved, at hun ikke havde betroet moderen sin ulykkelige kærlighed; hun vidste jo ikke, hvormeget det skyldtes moderen selv, at hun ikke havde gjort det.

Den ene dag gik og den anden dag gik, og dette liv blev mer og mer utåleligt, og de følte alle tre, at det var unyttigt, og at det i stedet for at føre dem sammen, drog dem fra hinanden.

Fru Kastager, der nu var blevet rask, og som slet ikke havde været med til noget af det, der var foregået, men dog var den, der var bedst inde i det af dem alle, fordi alting var blevet hende fortalt, hun havde en dag en lang samtale med fru Fønss, der var glad ved at have en, der roligt kunne høre på, hvordan hun tænkte sig fremtiden ordnet; og i den samtale foreslog fru Kastager, at børnene tog med hende til Nizza, at Thorbrøgger blev kaldt til Avignon og at de så lod sig vie. Kastager kunne godt blive og være vidne.

Fru Fønss vaklede nogen tid, for det var hende ikke muligt at få børnenes mening at vide, de havde, da det blev dem fortalt, modtaget det med en fornem tavshed, og da de blev pressede for svar, havde de blot sagt, at de i dette selvfølgelig måtte rette sig efter hvad hun ville bestemme.

Så blev det da som fru Kastager havde foreslået; hun sagde farvel til børnene og de rejste, Thorbrøgger kom og de blev viede.

Spanien blev deres hjem, Thorbrøgger valgte det for fåreavlens skyld.

Til Danmark var der ingen af dem, der ville.

Og så levede de da lykkeligt i Spanien.

Et par gange skrev hun til sine børn, men i den første heftige vrede over at hun havde forladt dem, sendte de brevene tilbage. Senere angrede de det jo nok, men de kunne alligevel ikke få sig til at erkende det overfor hende og at skrive hende til, og således standsede al forbindelse imellem dem. Men de hørte jo nu og da, ad andre veje, om hinandens liv.

I fem år levede Thorbrøgger og hans kone lykkeligt, men så blev hun pludselig syg. Det var en hurtigt tærende sygdom, der nødvendigvis måtte ende med døden. Kræfterne svandt i timetal, og en dag, da graven allerede ikke mere var langt borte, skrev hun til sine børn.

> "Kære børn!" skrev hun, "at I vil læse dette brev, det ved jeg, for det vil ikke nå Eder før jeg er død. Vær ikke bange, der er ingen bebrejdelser gemt i disse linjer, kunne jeg kun få dem til at rumme kærlighed nok!
>
> Hvor mennesker elsker, Tage og Ellinor, lille Ellinor, der må *den* altid ydmyge sig, som elsker mest, og derfor kommer jeg til jer endnu en gang, som jeg i tankerne vil komme til jer hver time på dagen sålænge jeg kan det. Den, der skal dø, kære børn, er så fattig; jeg er så fattig, for hele denne dejlige verden, som nu i så mange år har været mit rige, velsignede hjem, den skal tages fra mig, min stol skal stå tom, døren skal lukkes på mig og jeg skal aldrig sætte min fod der mere. Derfor ser jeg på alt med den bøn i mit øje, at det skal holde af mig, derfor kommer jeg og

beder jer elske mig med hele den kærlighed, I en gang gav mig, for husk på, det at mindes, det er al den del i menneskenes verden, der fra nu af vil være min. Blot at mindes, slet ikke mer.

Jeg har aldrig tvivlet om Eders kærlighed, jeg vidste jo så godt, at det var Eders store kærlighed, der voldte Eders store vrede; havde I elsket mig mindre, havde I også roligere ladet mig gå. Og derfor vil jeg sige til jer, at om det en dag skulle hænde, at en sorgnedbøjet mand kom til Eders dør for at tale med jer om mig for sin trøsts skyld, så skal I huske, at som han er der ingen, der har elsket mig, og at al den lykke, der kan stråle fra et menneskes hjerte, er gået fra ham til mig. Og snart i den sidste store time vil han holde mig i hånden når mørket kommer, og hans ord vil være de sidste jeg hører …

Farvel, jeg siger det her, men det er ikke det farvel som er det sidste til jer, det vil jeg sige så sent, jeg tør, og der skal være al min kærlighed deri, og længsler fra så mange, mange år, og minder fra den gang at I var små, og tusind ønsker og tusinde tak. Farvel Tage, farvel Ellinor, farvel så længe til det sidste farvel.

Eders moder."

Doktor Faust (1884)

[1885 udgav Edvard Brandes novellefragmentet Doktor Faust i årbogen "Juleroser". Det er medtaget i senere udgaver af "Mogens og andre noveller", men er af gode grunde ikke med i førsteudgaven af samlingen fra maj 1882.]

Der kom en ryttersmand ridende gennem hulvejen i en skov.

Op med begge skrænterne stod der store, bare træer, helt højt op, til de øverste havde toppen i sol; men dernede, der var det mørkt og knapt med lys.

Og forårsvinden kom tungt op gennem vejen.

Og ryttersmanden kom også tungt, og han slæbte en stor le efter sig, så den pløjede med sin blinkblanke od i den sorte muld.

Bleggul hest var han på, og gammel sad han forover i sadlen, i læg og folder af sidt og sort med én hvid mager hånd i tømmen og én hvid mager hånd om leens skaft.

Han var større end mennesker er og der var ingenting hvidt i hans øjne, bare det sorte, som ser.

Og hvor han red frem, der fyldtes luften om ham med den muldne, muldramme em fra det våde visne løv, der gærede, fra bunden, der rådnede, fra træstødene, der frønnede og gik i trøske, og fra mosset, der smuldrede hen. Og fra de høje træer ramlede de gamle tørre grene ned og gjorde larm og gjorde det stille, så hovslaget af hans hest var som den eneste lyd i verden.

Og hovslaget af én hest til, bagved ham, langt borte.

Han holdt stille og lyttede; så nikkede han, som om han forstod, og red til igen.

Det varede en stund, så kom den anden ryttersmand til syne på en hest som var rød.

Også han var større end mennesker de er, men han var at se til som en knøs på en snes år med lyse dun på de glatte kinder og om den fulde, smilende mund.

Halvt af hvergarn og kongers purpur til hælvten var hans dragt, men de slanke lemmer kom blændende nøgne ud under hvergarnet og ud under purpuret, – hedningeagtigt nøgne. For det var Amor, ham denne knøs med lokker, der krusede sig om hans hoved som gyldne spåner, og på hans ryg hang koggeret med pile, men den stærke bue havde han knyttet ind i hestens manke.

Og hvor han red frem, der krummede bregnerne de brunlodne snørkler op over mulde, det rådne løv blev levende af gule og hvide spirer, og tusinde kim gik af deres dvale, mens altfor årle blomster blånede frem under vinterbladenes mørke, mens knopperne tog til at lysnes i svulmen over hans hoved og mens trækfugleskarer kom sejlende som sorte tegn over den gråblå himmel.

Amor red op på siden af den gamle med leen. De nikkede til hinanden og fulgtes så ad gennem hulvejen uden at tale; og da vejen kom ud af skoven og tog dem med sig tværs over marken hen til adelvejen og de havde den store by lige for sig med dens brune tage, dens tårntinder knejsende og grå og dens guldglimtende spir, så nikkede de igen til hinanden, med et smil.

Og de red frem ad adelvejen, der bugtede sig bred og grå, smallere og smallere i det fjerne, til den som en fin hvid tråd løb ind ad det sorte øje på en af stadens røde porte.

Og de red.

Lige indenfor porten var der en stor bar urtegård med krogede abildtræer og i den et hus, der var skudt op i gavl ved gavl under lange, stejle fald af mosgroede tegl og som havde sine mange sorte skorstene støttet af efter hinanden med jernstænger og med stramme lænker af jern.

Dér standsede de.

Østefter var der et vindue så stort som en port, et uendeligt tavl og tern af småbitte blyindfattede knaster af glas. Det var slået åbent og haget til væggen og inden den portstore åbning stod doktor Faust og stirrede ud den vej han vidste, at skoven og hulvejen var.

Og Døden og Amor red op foran vinduet, usynlige som de var, uden at kaste nogen skygge.

Og der holdt de, større end mennesker er, og vinden flagrede med Dødens sorte kappe og med Amors purpur, og deres store heste strakte halsene ind gennem vinduet og ludede, halvt i søvne, med de tunge hoveder over bøger og pergamenter, gumlende på deres bidsler, og skummet fra deres muler dryppede flagevis ned over sorte skriftlinjer og farvestærke initialer.

Den ene tanke kom stærkere end den anden ind på dr. Faust, som han stod der støttet på sine håndflader mod den brede vindueskarm, én ringsmykket hånd foran hver hests mule. Og lyset viste frem hans pandes og hans ansigts klare bleghed og talte hvert et hår i hans mørke, krusede skæg.

Hørligt klang hver tanke af hans om de to usynlige derude.

"Nu er jeg 40 år," tænkte han, "10, 20, 30 år til kan jeg leve, så er alt forbi!

Igen er det forår, igen har jeg et år mindre at leve ..."

Døden kommer for at søge den 40årige dr. Faust; men Amor beder for ham, og Døden skænker ham nye 40 år. Efter den tids forløb kommer de to atter ridende for at hente ham. De finder en olding, som årene intet har nyttet: hans kraft var opbrugt for 40 år siden, hele hans livs sidste halvdel har været dødt liv. (Notits af dr. Edvard Brandes)

Om "Mogens og andre noveller"

Forfatter: J. P. Jacobsen (1847-1881).
Org.udgave: *Mogens og andre Noveller.* Gyldendalske Boghandels Forlag, København 1882. Doktor Faust-fragmentet udkom første gang i 1885.
Denne udgave baseret på: J. P. Jacobsen: *Samlede Skrifter* bd. 2. Tredje Udgave, Gyldendalske Boghandels Forlag (F. Hegel og Søn), København 1899.
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter H. P. Hansen (1829-1899): *Portræt af J. P. Jacobsen* (Træsnit, 1881).

ISBN 978-87-7979-970-7
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-200-5 (Ølstykke 2010).

© 2024 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

